

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

на тему «Управління фінансовою стійкістю банківської установи в умовах нестабільності»

Виконав: студент 2-го курсу, групи 201-пЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Голубенко С.С.

Керівник: д.е.н, професор Юрків Н.Я.

Рецензент:

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Голубенко С.С.
Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі
Голубенко С.С.

Полтава, 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ.....	7
1.1. Суть та роль фінансової стійкості банківської установи	7
1.2. Фактори, що визначають фінансову стійкість комерційних банків.....	15
1.3. Механізм та принципи управління фінансовою стійкістю банківської установи	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «АЛЬФА-БАНК».....	32
2.1. Загальна оцінка фінансового стану АТ «АЛЬФА-БАНК».....	33
2.2. Аналіз ліквідності та рентабельності АТ «АЛЬФА-БАНК».....	47
2.3. Аналіз та визначення типу фінансової стійкості АТ «АЛЬФА- БАНК».....	57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «АЛЬФА-БАНК».....	64
3.1. Міжнародний досвід регулювання фінансової стійкості банківської установи.....	64
3.2. Шляхи підвищення фінансової стійкості ПАТ «АЛЬФА-БАНК» в умовах нестабільності.....	74
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТКИ.....	98

				ВР 201-пЕФ 19089			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	Управління фінансовою стійкістю банківської установи в умовах нестабільності	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Розроб.</i>	<i>Голубенко С.С.</i>				3	98	
<i>Перевір.</i>	<i>Юрків. Н.Я.</i>				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»		
<i>Н. Контр.</i>	<i>Кривенко О.А.</i>				Кафедра фінансів, банківського бізнесу та		
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						

ВСТУП

Одним із головних факторів розвитку економіки, здійснення впровадження інвестиційних програм є кредитно-банківська система країни взагалі та банківські установи зокрема. Визначною якісною характеристикою кредитнобанківської системи має бути її стійкість. Досягти цієї якісної характеристики неможливо без забезпечення стійкості кожного окремого комерційного банку. До основних параметрів фінансової стійкості комерційного банку можна віднести: соціально-політичну ситуацію в країні, її загальноекономічний стан, стан фінансового ринку, внутрішню стійкість банківської установи.

Проблема забезпечення фінансової стійкості банків є складною та, як показує сучасний стан справ у вітчизняній банківській системі, не розв'язаною. Окрім цього вона присутня у розвинутих країнах ринкового типу, доказом чому є результати фінансової кризи 2020 року через COVID-19, та наслідки, які виносила світова фінансова спільнота на чолі з міжнародними регуляторами. Саме тому ефективне забезпечення власної фінансової стійкості має бути основним стратегічним завданням та обов'язком кожної банківської установи.

Питанням аналізу, оцінки та шляхам забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділили вітчизняні науковці, а саме: Дзюблюк О. В., Коваленко В. В., Кочетков В. М., Довгань Ж. М., Фетисов Г. Г., Крухмаль О. В., Тимошенко О. П., Зверяков М. І., Кушнір К. О., Святко С. А., Вовк В. Я., Шпаковська Н. І., Ковч Т. Б., Щепіна Т. Г. та інші. Однак, також додаткового дослідження потребую питання фінансової стійкості у контексті розвитку вітчизняної системи фінансового моніторингу, особливо в умовах поточної зміни вітчизняної правової бази. Все вищезазначене і визначає актуальність обраного напряму дослідження.

Враховуючи комплексність процесу управління фінансовою стійкістю банку, різновекторність його характеру, а також беручи до уваги динамічність зовнішнього середовища, обрана тема має виключну практичну актуальність. Особливо це стосується розробки підходів щодо оперативного відстеження рівня фінансової стійкості банку.

Мета випускної роботи полягає в дослідженні теоретико-методичних та практичних аспектів забезпечення фінансової стійкості банку та управління фінансовою стійкістю банку в умовах нестабільності.

Для досягнення мети у випускній роботі поставлені наступні завдання:

- визначити суть та роль фінансової стійкості банківської установи;
- виділити фактори, що визначають фінансову стійкість комерційних банків;
- визначити механізм та принципи регулювання фінансової стійкості банківської установи;
- дати загальну оцінку фінансового стану АТ «АЛЬФА-БАНК»;
- проаналізувати ліквідність та рентабельність АТ «АЛЬФА-БАНК»;
- зробити аналіз та визначення типу фінансової стійкості АТ «АЛЬФА-БАНК»
- дослідити міжнародний досвід регулювання фінансової стійкості банківських установ;
- проаналізувати шляхи підвищення фінансової стійкості ПАТ «АЛЬФА-БАНК» в умовах нестабільності

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю у банківській установі.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні та практичні аспекти управління фінансовою стійкістю банківської установи.

Методологічною і теоретичною основою випускної роботи є історико-логічний аналіз (при дослідженні наукових підходів та формуванні позиції щодо трактування змісту поняття «фінансова стійкість банку»), економіко-

математичної статистики (для аналізу ризиків діяльності банку); графічний та табличний метод (для аналізу фінансової стійкості банку), положення.

Інформаційною базою виступали Закони України; законодавчі та нормативні акти, закріплені Положеннями Національного банку; офіційні дані, інформаційні та статистичні матеріали банків України які висвітвлені в статтях, наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених з питань сутності, методології, нормативів фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

1.1. Суть та роль фінансової стійкості банківської установи

Банківська діяльність завжди супроводжується ризиками, а погоня за надприбутковістю значно посилює це явище і разом з іншими чинниками ускладнює процес забезпечення фінансової стійкості комерційних банків.

Слід зазначити, що забезпечення фінансової стійкості комерційного банку в сучасних умовах залишається однією з найбільш складних і невирішених питань, не розроблених як в теоретичному і методологічному, так і в методичному та практичному аспектах. Саме тому, щоб якомога повніше і детальніше вивчити механізм забезпечення фінансової стійкості банківської установи, методику її оцінки і зміцнення, необхідно, на наш погляд, з'ясувати сутність цієї категорії, чому і буде присвячено даний підрозділ випускної роботи.

Що стосується підприємств, то, як правило, їх фінансовою стійкістю вважається забезпеченість грошовими ресурсами, необхідними для виконання звичайної, нормальної господарської діяльності і своєчасного проведення грошових розрахунків. На думку інших авторів, «...фінансова стійкість (стабільність) – визначення фінансового стану підприємства (компанії), яку забезпечують високою частиною власного капіталу, у загальній сумі використовуваних фінансових засобів і ресурсів». Тобто рівень фінансової стійкості оцінюється співвідношенням власних і залучених коштів у пасивах підприємств (коефіцієнт власності або автономії). Інвестори вважають, що даний коефіцієнт є нормальним на рівні 50–60 %. Щодо фінансової стійкості банку, то на сьогоднішній день не виготовлено єдиного

уніфікованого визначення цієї категорії та якісної і кількісної її оцінок. Це зумовлює потребу ще раз звернутись до досліджень теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків [18].

У зарубіжній економічній науці і практиці темам фінансової стійкості банків багато уваги приділялося у літературі таких відомих економістів, як Е. Дж. Долан, Р.Л. Міллер, П.С. Роузо, Дж. Ф. Сінкі (мол.), Дж. К. Ван-Хорн та інші. Слід зазначити, що в наукових роботах зарубіжних вчених замість визначення «фінансова стійкість» використовується поняття «фінансова стабільність» як характеристика рівновагового стану економічної системи, що не є незмінною, передбачає постійний ріст і є необхідною умовою поліпшення ситуації і в мікроекономіці, тобто на рівні фірми.

Зусиллями зарубіжних науковців визначено показники та критерії, способи та форми регулювання фінансової стійкості банківських установ, а також визначенню її місця у фінансовому менеджменті та її взаємозв'язок із загрозою банкрутства. Зауважимо, що отримані зарубіжними вченими результати роботи відповідають реальним, існуючим умовам розвиненого ринкового середовища, яке регулюється відносно досконалим і стабільним законодавством. Тож використовувати їх у вітчизняних дослідженнях та банківській практиці треба з врахуванням особливостей сучасного перехідного стану української економіки. Якщо цього не зробити, як стверджує чеський економіст, доктор Здислав Шульц, будь-яке механічне копіювання розвитку різних країн у розв'язанні економічних проблем, які постали перед ними, особливо в різних історичних умовах, нерозумне і може завдати лише шкоди.

Враховуючи те, що у той час, як тривала світова криза більш за все зазнала удару саме банківська сфера, то досить серйозно стоїть питання щодо забезпечення фінансової стійкості банку. Поняття стійкості найбільш повно висловлює тенденції та проблеми вдосконалення банківського сектору. При

дослідженні і вивченні складових фінансової стійкості банку доволі значну увагу приділяють саме фінансовій стійкості.

Як було зазначено вище у вітчизняній економічній літературі єдиної методології щодо визначення поняття фінансової стійкості банку на даний час не існує. Доволі часто можна зустріти ототожнення цього поняття із визначеннями: «ліквідність», «платоспроможність», «кредитоспроможність». Вони мають однакові ознаки, через те, що означають здатність банку виконувати свої зобов'язання. Відмінність полягає в тому, що платоспроможність передбачає виконання своїх зобов'язань за рахунок власних коштів; ліквідність – виконання всіх зобов'язань незалежно від джерела їх покриття; кредитоспроможність – зосереджує свою увагу лише на частині зобов'язань – кредитах. Проте, слід зазначити, що таке ототожнення звужує економічний зміст категорії фінансової стійкості.

Вітчизняними науковцями дослідження фінансової стійкості банків почали вивчатись лише з початком реформ, націлених на становлення засад ринкової економіки України як незалежної світової держави. Окремі аспекти фінансової стійкості банківських установ розглядались А.М. Морозом, М.І. Савлуком, О.Д. Зарубою, М.Ф. Пуховкіною – при вивченні проблем фінансового менеджменту та аналізу діяльності банків; К.Є. Раєвським, О.Ю. Гулей, С.А. Святком, Р.І. Шіллером, С.П. Халявою, В.В. Фуклевім, І. Федоренко – при обґрунтуванні підходів щодо забезпечення на нормальному рівні платоспроможності, прибутковості, ліквідності, комерційних банків, аналізу результатів їх фінансової звітності, діяльності, узагальнюючої оцінки фінансового стану банківської установи; А. Мазаракі, Н. Шульгою, Л. Свистун – при визначенні методологічних засад побудови рейтингових систем оцінки діяльності комерційних банків; Н.М. Шелудько – при знаходженні факторів і критеріїв фінансової стійкості комерційних банків. Визнаючи важливе наукове значення висновків, визначиними

зазначеними авторами, слід відмітити, що завдяки їм знайдено ефективний механізм банківського фінансового менеджменту, визначено критерії фінансової стійкості, досліджено вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на фінансову стійкість банків, зроблені спроби проаналізувати методи оцінки фінансової стійкості комерційних банків. Разом з тим слід зазначити, що у вітчизняній економічній літературі та загалом науці відсутнє чітке, єдине визначення поняття фінансової стійкості, та це, у свою чергу, зумовлює проблему розроблення діючої методики її оцінки, аналізу і прогнозування на перспективу з метою забезпечення ефективної діяльності комерційних банків та упередження їх банкрутства. Зупинимось детальніше на деяких трактуваннях поняття фінансової стійкості, які знайшли відображення в останніх наукових працях і які, на наш погляд, заслуговують на особливу увагу.

Проведений аналіз наукової літератури на предмет дослідження змісту поняття «фінансова стійкість» дозволив систематизувати такі підходи до його тлумачення. Р. Г. Сніщенко зазначає, що фінансова стійкість – це комплексне поняття, яке перебуває під впливом різних фінансово-економічних процесів, тому його необхідно вважати таким станом фінансових ресурсів банку, результативності їх розміщення й використання, за якого забезпечується підвищення ефективності діяльності банку на основі зростання його прибутку і активів при збереженні ліквідності та конкурентоспроможності [23]. Таким чином, можна сказати, що фінансова стійкість банку, хоча і має позитивний зміст, не є постійним показником, а має певну межу, що зумовлена фінансовим станом кожного конкретного банку.

Структура управління фінансовою стійкістю банків відображається на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків

Фінансова стійкість банку є одним з головних компонентів фінансової безпеки банку. Фінансова стійкість відображає такий стан фінансових ресурсів і такий ступінь їх використання, за якого банк, вільно маневруючи фінансовими ресурсами, здатний забезпечити безперебійний процес надання своїх послуг і зменшити затрати на розширення і оновлення асортименту банківських продуктів.

Визнаючи важливе наукове значення висновків, обґрунтованих зазначеними авторами, слід зазначити, що завдяки їх праці виявлено механізм банківського фінансового менеджменту, досліджено та проаналізовано вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на фінансову стійкість банків, визначено певні критерії фінансової стійкості, були зроблені спроби обґрунтувати методи оцінки фінансової стійкості банківських установ. Разом з усім слід зазначити, що у вітчизняній економічній літературі не існує чіткого визначення поняття фінансової стійкості, але це, у свою чергу, кажить про проблему розробки дієвої методики її оцінки, аналізу і прогнозування на перспективу з метою забезпечення ефективної діяльності комерційних банків та упередження їх банкрутства. Зупинимось детальніше на деяких трактуваннях поняття фінансової стійкості, які знайшли

відображення в останніх наукових працях і які, на наш погляд, заслуговують на особливу увагу.

Багатьма науковцями, як вже було зазначено вище, створена така формула абсолютної фінансової стійкості банку: залучені кошти < власні кошти.

Але для банківських установ в Україні ця формула не дуже працює, за тією причиною, що акціонери (учасники) можуть брати великі суми кредиту під внески до статутного капіталу, а залучені кошти залишаються незахищеними, як це буває в більшості банків з проблемами.

За визначенням О.І. Лаврушина та інших авторів, банк відніється до стійких, якщо він має достатній капітал, платоспроможний, має ліквідний баланс і задовольняє декілька вимог щодо якості капіталу. А.М. Мороз та ряд інших відомих українських вчених, одним з напрямів проблематики науково-дослідницької спеціалізації яких є фінансова стійкість банківської установи, також поняття фінансової стійкості визначають з точки зору ключових фінансових результатів показників діяльності банку.

М.Н. Крейніна тлумачить поняття фінансової стійкості банку як одну з характеристик відповідності структури джерел фінансування структурі активів, яка визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування та його відповідності складу активів [29].

Ю.С. Масленченков визначає, що фінансова стійкість банку характеризує стан кредитної установи в ринковому середовищі, яке забезпечує цілеспрямованість його руху в сьогоденні та прогностичній перспективі [29].

С.А. Святко та Р.І. Міллер визначають фінансову стійкість як складову характеристику фінансової стабільності, його надійності, показниками якої є капітальна стійкість, ліквідність, прибутковість та ризик банку [33].

І.І. Бакало стверджує, що фінансова стійкість банку – це головна умова його існування та активної діяльності. Вона формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і оцінюється за допомогою як окремих

показників, так і зведених комплексних показників, які лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків [33].

В.М. Кочетков трактує, що поняття «фінансова стійкість банку» відображає фінансовий стан банківської установи в існуючому середовищі, а основними його параметрами є: соціально-політична ситуація в країні, її загальноекономічний стан, стан фінансового ринку, внутрішня стійкість банківської установи [30, с. 84].

О.О. Легостаєва та Т.В. Самохіна зазначили, що фінансова стійкість повинна бути не лише короткочасним досягненнями банків, а й стратегією їхнього розвитку. Належний рівень фінансової стійкості банків є відображенням їх високоефективного функціонування, достатнього нарощування фінансових ресурсів та раціонального управління ними [32].

Глосарій банківської термінології Національного банку України визначає фінансову стійкість банку як стан банку, який визначається збалансованістю фінансових потоків, достатністю кількості коштів для підтримки своєї ліквідності та платоспроможності, а також рентабельною діяльністю [24]. Фінансова стійкість банку означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі, на це впливають чинники внутрішньої фінансової стійкості банку (Рис.1.2.).

Рис. 1.2. Чинники впливу на внутрішню фінансову стійкість банку

Як бачимо, наведене вищезгаданими авторами визначення фінансової стійкості банків є неповним, через те, що в ньому відсутні вимоги щодо прибуткової діяльності банку та якості його активів, що, на нашу думку, є однією з необхідних умов фінансової стійкості комерційного банку.

Поняття «фінансова стійкість банку» найбільш детально зазначив Зозуля М.І.: це комплексне поняття, яке в першу чергу характеризує стан банківської установи, достатність нарощування фінансових ресурсів та раціональне управління ними, підтримку ліквідності та платоспроможності, забезпеченість прибутковістю на рівні необхідному для функціонування під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів, що є стратегічним напрямом розвитку банку [25], але зазначимо, що фінансово стійкий банк – це банк, що прогресивно розвивається та показує позитивну динаміку при допустимих ризиках та ефективності, для якого характерним є пропорційне і збалансоване зростання його системоутворюючих компонентів – капіталу, активів, ліквідності, фінансового результату, при цьому випереджаючі темпи зростання капіталу і ліквідності можуть казати про зростання потенціалу фінансової стійкості банку.

Підсумовуючи можна сказати, що на сьогодні існує дуже багато різноманітностей факторів, що впливають на формування і визначення стійкості банківської установи. Різниця в характері, напрямках і формах їх виявлення викликають необхідність їхньої систематизації. Але така систематизація актуальна, по-перше, як методологічний інструмент для дослідження фінансової стійкості; по-друге, як методологічна основа для виявлення кількісних залежностей від факторів, що її формують, і побудови прогнозу розвитку; по-третє, урахування факторів необхідне під час розроблення конкретних пропозицій стосовно напрямків поліпшення стійкості.

1.2. Фактори, що визначають фінансову стійкість комерційних банків

Факторами фінансової стійкості комерційних банків називають певні сили, що впливають на безпеку банку та його стабільний розвиток, або, навпаки, визначаються, як причини їх проблемності. Тож, фактори можуть відтворювати як стабілізуючу, так і дестабілізуючу роль. Фактори фінансової стійкості банку поділяють на зовнішні та внутрішні. Якщо умовно, то і зовнішні і внутрішні фактори впливу на фінансову стабільність можна поєднати за такими напрямками: економічні, правові, соціальні, політичні, техніко-технологічні.

По перше, варто зазначити, що на даний момент досі не існує чітких критеріїв чи ознак, за якими варто ранжувати різні фактори чи якось їх розподіляти, – кожен дослідник чи науковець при аналізі та класифікації факторів впливу на стійкість банку керується і дивиться власною суб'єктивною точкою зору, власними міркуваннями та власною метою їх виокремлення, а від так – іноді по-різному висловлюють їх вплив на діяльність банку.

В економічній літературі найчастіше фактори стійкості банківської установи поділяються на дві групи: зовнішні або екзогенні (пов'язані із економічною, соціальною та політичною ситуацією в країні – макрорівень) та внутрішні або ендегенні (пов'язані з власною діяльністю банку – мікрорівень). Наприклад, науковець О. Касютін у складі зовнішніх факторів виділяє такі: економіка, законодавча конкуренція, база, технологія і автоматизація, політичні тенденції, ринкова стратегія, зовнішня інфраструктура [14, с. 76].

До внутрішніх чинників, у свою чергу, відносить: організаційні, економічні, технологічні. Слід зазначити, що при цьому важливим аспектом у характеристиці стійкості банку виділяє якість його менеджменту, що, на

думку вченого, включає в себе: аналіз, регулювання, контроль за діяльністю кредитної організації, управління відносинами, пов'язаними зі стратегічним і тактичним плануванням. На наш погляд, класифікація О. Касютіна є занадто узагальненою та поверховою. На відміну від О. Касютіна, науковець К. Мстоян більш ґрунтовно підійшов до класифікації і в складі зовнішніх факторів виокремив окремі групи, до яких відніс: економічні, фінансові, політичні, соціальні та форс-мажорні фактори з виділенням основних чинників в кожній з цих груп. Окрему увагу слід звернути на те, що науковець розмежував соціальні і політичні фактори, – найчастіше в літературі ці фактори об'єднують в одну групу. Крім того, в запропонованій класифікації конкретизовано характер форсмажорних факторів, як непередбачені та неподоланні обставини, що спричинені природними явищами [31]. Принципово новий підхід науковець продемонстрував і до класифікації ендогенних факторів, він поділяє їх на три групи: якість фінансового менеджменту; якість організаційного менеджменту та якість маркетингу в банку [31].

Основна проблема стійкості комерційних банків пов'язана з нестабільною економікою України, яка визначається, насамперед, стабільністю економічного середовища, яке оточує комерційний банк. Саме тому, економічна категорія «фінансова стійкість комерційного банку» відображає фінансовий стан банківської установи в існуючому середовищі.

Особливої уваги заслуговує виявлення екзогенних (зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) факторів і визначити ступінь їх впливу на діяльність та стан комерційного банку (рис. 1.2).

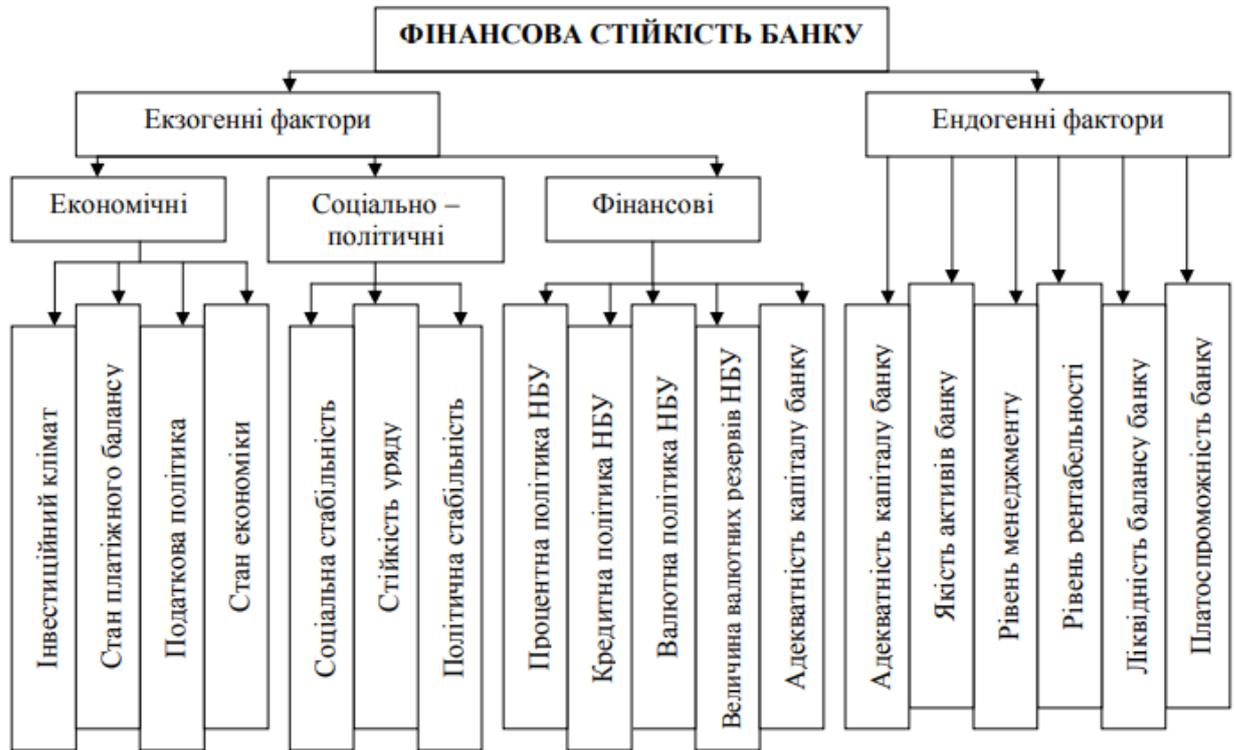

Рис. 1.2. Фактори, які впливають на фінансову стійкість банків

До економічних факторів відносять: інвестиційний клімат; стан платіжного балансу країни; податкову політику; стан економіки. До соціально-політичних факторів відносять: соціальну стабільність; стійкість уряду; політичну стабільність. До фінансових факторів доцільно віднести: процентну політику НБУ; кредитну політику НБУ; валютну політику НБУ; стан грошового ринку; величину валютних резервів НБУ.

Механізм забезпечення фінансовою стійкістю банків складається з двох рівнів: макро- та макрорівня.

На макрорівні процес забезпечення забезпечується суб'єктами зовнішнього реагування через відповідні методи та інструменти та забезпечується контроль за всіма стадіями процесу забезпечення фінансовою стійкістю. Тобто від компетентності таких управлінців залежить рівень якості фінансової стійкості в кожному банку України.

Багаторічні спостереження банкрутства банків показують, що банк не одразу втрачає свою фінансову стійкість і не одразу стає банкрутом –

проблеми починаються з нестачі ліквідності та платоспроможності. Найчастіше основною причиною банкрутств комерційних банків стають прорахунки в управлінні основними видами банківських ризиків. Тому у постійному протистоянні між спробами видати якомога більше позичок, щоб забезпечити високу норму прибутку, і підтримкою потрібного рівня платоспроможності, що зумовлює необхідність володіння певними резервами, найчастіше це призводить до втрати фінансової стійкості банку.

Чим вищий рівень фінансової стійкості комерційного банку, тим він буде більше незалежним від несподіваних змін на фінансовому ринку, від змін ринкової кон'юнктури. Для забезпечення стійкості банківська установа має бути мобільною, гнучкою, оперативною.

На пониження рівня фінансової стійкості банків можуть впливати наступні фактори: падіння якості банківських активів; втрата довіри з боку вкладників, що підтверджується фактом відтоку депозитних коштів; зниження ліквідності; зростання процентних ставок; зменшення капіталізації банків; скорочення ресурсної бази банків; збільшення обсягів неповернутих валютних кредитів; складнощі із залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків.

Зовнішні фактори впливають на банківську систему незалежно від діяльності банку, а внутрішні фактори залежать від функціонування самого банку, і визначають ступінь їх впливу на діяльність та стан банку. При цьому, зовнішні фактори поділяються на економічні, соціально-політичні та фінансові.

В економічній науці представлені ще й інші підходи до класифікації чинників, що впливають на фінансову стійкість банку. Такі чинники неоднакові за походженням, характером і рівнем впливу, у зв'язку з цим ефективно управління фінансовою стійкістю можливо за умови постійного виявлення чинників, що здійснюють вплив на фінансовий стан.

Серед перелічення факторів, що впливають на стійкість комерційного банку, варто виділити ще класифікації В. Новікової та Г. Фетисова. До речі, В. Новікова розглядає фактори формування надійності банку. Виокремлюючи зовнішні фактори, автор на перше місце ставить саме економічні чинники, що, на наш погляд, є досить однобічним. До зовнішніх факторів науковець відносить загальноекономічні умови діяльності банку, певного середовища, в якому він функціонує, якщо точніше: державно-правовий механізм, дієвість законодавчої бази та рівень її розвитку, ступінь правової та нормативної забезпеченості банківської діяльності, що встановлює обмеження і заборони [5, с. 15-16]. Наголошує на неповноті переліку і Г. Фетисов, який, у свою чергу, до зовнішніх факторів додає ще й характеристику стабільності політичної ситуації, що включає в себе ідеологічні орієнтації суспільства, зміни партій та їх списків та ін. [17, с. 22]. Крім того, автор розширює визначені В. Новіковою економічні фактори, додаючи такі показники, як: темпи економічного зростання, величина ВВП, розмір державного внутрішнього і зовнішнього боргу, частка державного сектора в економіці, курси валют тощо. Окремо наголошує і на важливості таких факторів, як ступінь розвиненості грошового ринку, ступінь розвиненості банківської зовнішньої інфраструктури (наявність кадрового, інформаційного, наукового забезпечення та ін.). До внутрішніх факторів надійності В. Новікова відносить кількісний та якісний потенціал банку, склад його клієнтів, якість внутрішнього механізму організації банку, професіоналізм і відповідальність людей, що призводять його в рух [16, с. 16].

Професор Гарвардського університету М. Портер пропонує ділити всі чинники фінансової стійкості на кілька типів. По-перше, на основні та розвинуті. Основними чинниками є природні ресурси, кліматичні умови, некваліфікована та напівкваліфікована робоча сила, дебетний капітал тощо. Розвинуті чинники – сучасна інфраструктура обміну інформацією в банку,

висококваліфіковані кадри, дослідні відділи і високотехнологічні виробництва.

Іншою ознакою розподілу факторів фінансової стійкості є рівень спеціалізації. Всі чинники фінансової стійкості поділяють на спеціалізовані та загальні. До спеціалізованих належать: вузькоспеціалізований персонал, специфічна інфраструктура, бази даних у певних галузях знань тощо. Загальні чинники зустрічаються часто і дають обмежені переваги для фінансової стійкості, а спеціалізовані чинники створюють довгострокові умови для її забезпечення.

Існує ще один принцип класифікації за Портером – розподіл чинників фінансової стійкості на природні і штучно створені. Природні включають географічне положення, природні ресурси. Штучно створені чинники – це чинники вищого порядку, які забезпечують більш стійкий і стабільний фінансовий стан [13, с. 259].

Об'єктами забезпечення діяльністю банку, що охоплює фінансову стійкість, є відносини, які виникають у процесі організації бізнес-процесів та операцій, що формують і розподіляють фінансові ресурси, регулюють банківські ризики, визначають фінансові результати, тобто забезпечення фінансовою діяльністю охоплює всю сукупність форм і методів організації фінансових відносин у банківській установі.

Суб'єкти забезпечення банку, на макрорівні зокрема, – це власники та менеджери банку. Перші формують банківську політику, у тому числі і фінансову, та затверджують фінансову стратегію банку. Другі – розробляють стратегію та впроваджують оперативні управлінські рішення схвалені власниками. Будь-яке забезпечення розкривається у ході здійснення конкретних функцій.

Необхідною умовою для нормального та ефективного функціонування механізму забезпечення фінансовою стійкістю банку є дотримання комплексу принципів. До головних принципів треба віднести ці: принцип єдності дій і засобів досягнення мети суб'єктами забезпечення в рамках

діяльність даного механізму, принцип комплексності процесу забезпечення фінансовою стійкістю, принцип альтернативності підходів і організаційних рішень при виконанні поставленої задачі, принцип взаємозв'язку й взаємообумовленості елементів механізму забезпечення фінансовою стійкістю банку, принцип гнучкості механізму й процесу забезпечення фінансовою стабільністю банку, принцип наукоємності передбачає використання в управлінні фінансовою стійкістю тільки науково підтверджених моделей і підходів.

До умов забезпечення фінансової стійкості сучасного банку можна віднести:

- достатній обсяг власного капіталу (за відсутності надлишкового);
- збалансованість структури активів та пасивів за строками і сумами;
- належний рівень рентабельності діяльності банку та його підтримка.

Комплекс методів та інструментів безпосередньо впливає на об'єкт управління, безпосередньо на фінансову стійкість, яка визначається в наступних характеристиках.

Надзвичайно важливою характеристикою, за якою можна оцінити фінансову стійкість окремого комерційного банку, є рівень його капіталізації. Саме достатній обсяг власного капіталу (як грошові кошти, так і виражене у грошовій формі ліквідне майно) забезпечують економічну самостійність, прибуткову діяльність на ринку фінансових послуг, що позитивно позначається на фінансовій стійкості комерційного банку.

Не менш значимими характеристиками фінансової стійкості комерційного банку є якість активів і якість зобов'язань банку. Якість активів обернено пропорційна до частки безнадійних та неповернутих коштів за кредитними операціями. Якщо брати ризикові активи, то треба, щоб їх частка не була як надмірно високою, так і надмірно низькою, оскільки це негативно впливає на фінансову активність банку.

Банківська стійкість відіграє життєво важливу роль як у діяльності самих банків, так і у фінансовій системі країни. Щоденна робота з підтримки

достатнього рівня фінансової стійкості є неодмінною умовою самозбереження та ефективної діяльності банку. Без стабільного функціонування, збереження та підтримки фінансової стійкості банк не зможе виконувати свої функції і проводити операції з обслуговування клієнтів, тому вирішення проблем фінансової стійкості повинно мати найвищий пріоритет у роботі керівництва банку та забезпечуватись розробкою та впровадженням дійового механізму управління фінансовою стійкістю банківської установи.

Отже, для забезпечення фінансової стійкості комерційного банку досить важливим є узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між усіма складовими компонентами механізму управління фінансовою стійкістю. Все це позитивно вплине на рівень прибутковості, зниження ризиків, контроль та підтримання ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що призведе до досягнення цілей банку та підвищення його конкурентної позиції на банківському ринку.

1.3. Механізм та принципи управління фінансовою стійкістю банківської установи

У банківській справі одним із основних показників, що свідчить про фінансову стійкість банку є показник достатності власного капіталу. Достатність власного капіталу, з огляду на врахування при її розрахунку майже всіх ризиків банківської діяльності, є інтегральним показником оцінки стану якісної капіталізації та фінансової стійкості банківських установ зокрема та системи банків в цілому.

Достатність капіталу банку означає те, що це його здатність покривати витрати і непередбачені втрати від своєї діяльності виключно за рахунок власного капіталу. Поряд з цим, зважаючи на постійну диверсифікацію ризиків в сучасному економічному просторі, першочерговим завданням для банківської спільноти залишається постійне вдосконалення методики оцінки

даних ризиків та її застосування у визначенні рівня адекватності власного банківського капіталу потребам розвитку економіки.

Для успішного розв'язання такого завдання необхідною умовою є координація зусиль як наглядових органів, так і банківських установ, рейтингових агентств, науковців і практиків, які зацікавлені в розробці досконалого способу розрахунку показника достатності банківського капіталу [14, с. 39].

Банк вважають фінансово стійким якщо за умов проведення виваженої прибуткової діяльності (із наявними надлишками ліквідності та створеними у потрібному обсязі резервами), він дотримується у своїй діяльності норм та вимог Національного банку України та має бажаний (відповідно до обраної стратегії) фінансовий стан.

Платоспроможність банківської установи є важливим чинником щодо забезпечення фінансової стійкості банків, визначає можливості виконання останніми своїх функцій, зокрема грошово-кредитного посередництва з точки зору задоволення потреб клієнтів з фінансових послугах. На рівні системи даний параметр регулюється НБУ через економічні нормативи капіталу, які покликані контролювати банк щодо недопущення ними надмірного перекладання ризиків на клієнтів.

Ліквідність балансу банку є основним фактором ліквідності самого банку. Баланс є ліквідним, якщо його стан дає змогу за рахунок швидкої реалізації ресурсів покривати термінові зобов'язання за пасивами. Можливість швидкого перетворення активів в грошову форму для виконання зобов'язань банку визначається рядом факторів, серед яких відповідність термінів розміщення ресурсів термінам їх залучення. На ліквідність банківського балансу впливає структура його активів: чим більша частка ліквідних ресурсів першого класу в загальній сумі активів, тим вища ліквідність банку [16, с. 259].

Варто зауважити, що фінансово стійкі комерційні банки, які приділяють значну увагу підтримці своєї ліквідності, не пропонують високих

відсотків за депозитами, на відміну від тих банків, котрі володіють нестабільною ресурсною базою та пропонують значно вищі відсотки, і в подальшому прагнуть до вкладення коштів у більш прибуткові й відповідно зумовлені високим ризиком фінансові проекти. Саме такі високоризикові операції можуть поставити під сумнів ліквідність, платоспроможність та в кінцевому результаті фінансову стійкість комерційного банку в цілому.

Якщо комерційний банк має недостатню ліквідність, то, відповідно, він уже автоматично не буде платоспроможним (окрім окремої дати, на яку сума абсолютно ліквідних активів буде не меншою за обсяги короткотермінових зобов'язань). Тому ліквідність можна розглядати як необхідну та обов'язкову умову платоспроможності, як засіб її забезпечення, контроль за виконанням якої здійснює не тільки банк, а й певний орган зовнішнього контролю і нагляду.

Основою фінансової стійкості банківської установи є якісна організація ризик-менеджменту. Наскільки банк якісно оцінює і управляє ризиком залежить його прибуток і безпосередньо фінансова стійкість.

Процес управління ризиками має охоплювати всі види діяльності банку, які впливають на параметри його ризиків, і має бути безперервним процесом аналізу ситуації та оточення, в яких виникають ризики, і прийняття управлінських рішень щодо впливу на самі ризики та на рівень вразливості банку до таких ризиків.

Ефективність роботи ризик-менеджменту позначається на фінансовій стійкості банківської установи: здатність банку регулювати ризики, нейтралізувати їхній негативний вплив позитивно відображається на базових характеристиках фінансової стійкості, в іншому разі виникають передумови дестабілізації фінансового стану банку [30].

Банк має забезпечити наявність процедур та заходів щодо запобігання стресовим ситуаціям, викликаним внутрішніми причинами. Це забезпечується відповідною системою моніторингу ризиків для визначення

взаємозв'язку між загальними параметрами ризиків та основними результатами діяльності банку.

Одним з актуальних піднапрямів ризик-менеджменту є фінансовий моніторинг, який згідно чинного законодавства є обов'язковим до реалізації у кожній фінансовій установі, зокрема банку.

Предметом фінансового моніторингу в банку є сукупність різноманітних видів діяльності, спрямованих на задоволення потреб клієнтів, а об'єктами – фінансово-економічні відносини в фінансовому і реальному секторах, внутрішні процеси в банках і взаємозв'язки останніх у ринковому середовищі [27].

До основних ризиків, які повинні нівелюватись у результаті реалізації ефективних заходів фінансового моніторингу відносяться: операційний ризик, юридичний ризик, фінансовий ризик та ризик втрати репутації.

Сутність операційного ризику полягає у можливості прямих або непрямих втрат внаслідок побудови неадекватних внутрішніх процесів або їх свідомого чи несвідомого порушення. Одним із основних напрямків мінімізації операційного ризику є удосконалення автоматизації процедур фінансового моніторингу, що дозволить значно знизити помилки, пов'язані із ручним введенням та обробкою даних; якістю ідентифікації клієнтів банку.

Більшість операційних ризиків відрізняються від інших видів ризиків тим, що джерело їх лежить всередині самої організації і, отже, ризик може бути знижений за рахунок усунення його причин.

Юридичний ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через порушення або недотримання банком вимог законів, нормативно-правових актів, угод, прийнятої практики або етичних норм, а також через можливість двозначного їх тлумачення. Юридичний ризик може призвести до сплати штрафних санкцій та адміністративних стягнень, необхідності грошового відшкодування збитків, погіршення репутації, погіршення позицій банку на ринку, звуження можливостей для розвитку і зменшення можливостей правового забезпечення виконання угод

та відкриття відповідних ліцензій. Зниження ризику досягається удосконаленням кваліфікації співробітників юридичного відділу з метою недопущення помилкових трактувань законів та нормативних актів.

Фінансовий ризик у контексті боротьби із легалізацією незаконних доходів полягає у можливості сплати фінансових санкцій, а також зменшення доходів та збільшення витрат банку. Фінансові ризики визначаються ймовірністю грошових втрат і пов'язуються з непередбаченими змінами в обсягах, дохідності, вартості та структурі активів і пасивів. До них належать: валютний, кредитний, інвестиційний, ринковий, ризик ліквідності, ризик зміни відсоткових ставок, інфляційний тощо.

Ризик втрати репутації обумовлений великою увагою засобів масової інформації до особливостей функціонування банків. Він пов'язується з можливою нездатністю банку підтримувати свою репутацію як надійної та ефективно працюючої банківської установи. Високий рівень залежності від залучених коштів робить банки особливо вразливими щодо цього ризику. Будь-яка негативна інформація щодо діяльності комерційного банку та втрата довіри до банку з боку вкладників може призвести до відтоку клієнтів, викликати недовіру серед контрагентів, призвести до звільнення співробітників та неплатоспроможності самого банку. Менеджмент банку має приділяти особливу увагу додержанню нормативних вимог, постійному контролю за ліквідністю та загальним рівнем ризиковості банківських операцій [32].

Необхідно підкреслити, що зазначені вище ризики є взаємопов'язаними. Наприклад, унаслідок порушення внутрішніх процедур фінансового моніторингу (операційний ризик) через банк можуть проводитись фінансові операції, пов'язані із відмиванням злочинних доходів. Унаслідок перевірки компетентними державними органами дане правопорушення може бути виявлене, що призведе до початку судового процесу (юридичний ризик). Інформація щодо даного судового розгляду оприлюднюється у засобах масової інформації, що призводить до відтоку клієнтів та погіршення

репутації банку на фінансових ринках (ризик репутації). Втрата клієнтів та погіршення умов угод на фінансових ринках призводять до погіршення фінансових результатів діяльності даного банку (фінансовий ризик).

Деякі автори роблять спробу визначити фінансову стійкість у межах певних показників. Вони формують групу коефіцієнтів для оцінки фінансової стійкості комерційного банку на основі аналізу джерел його коштів, залежності від кредитів, розміру власних коштів відносно залучених та ін. Але в цьому випадку вибір показників обмежується показниками, що характеризують переважно пасиви балансу банку без врахувань змін в активі. Автори на свій розсуд формують перелік показників та їх пріоритетність за відсутності єдиних нормативних критеріїв, які характеризують фінансову стійкість комерційного банку. Можна виділити низку суттєвих недоліків притаманних розглянутим визначенням фінансової стійкості комерційного банку. По-перше, методологія і практика визначення фінансової стійкості ще не повною мірою охоплюють основні аспекти цього процесу у взаємозв'язку і взаємообумовленості, а система показників, які використовуються, являє собою зведення особистих відокремлених характеристик, часто не пов'язаних між собою, що суттєво ускладнює визначення і забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. По-друге, недостатньо повно враховуються фактори, що мають вплив на стійкість комерційного банку. По-третє, недостатньо розроблені методологічні аспекти формування фінансової стійкості комерційного банку і відсутні методичні підходи до прогнозування фінансової стійкості комерційного банку. Отож, існують різні підходи до визначення поняття фінансової стійкості. Його часто ототожнюють з іншими термінами – надійністю, фінансовою стабільністю, платоспроможністю, ліквідністю, прибутковістю, фінансовою стійкістю. Тому слід відокремити такі концептуальні положення [2, с. 26]:

1) надійність комерційного банку є однією зі складових такого інтегрованого показника, як фінансова стабільність, яка, в свою чергу, свідчить про наявність певних умов для ефективного використання ресурсів

протягом тривалого періоду. Фінансова стійкість є складовою такого показника, як надійність комерційного банку;

2) платоспроможність можна виокремити як складову частину показника фінансової стійкості комерційного банку, тобто поняття «фінансова стійкість комерційного банку» ширше, ніж поняття «платоспроможність комерційного банку»;

3) ліквідність та прибутковість – це показники, які деталізують поняття платоспроможності комерційного банку.

Фінансова стійкість характеризує фінансовий стан банку як статичну, незмінну величину, за якої відсутній розвиток.

Фінансова стійкість комерційного банку – це складова характеристика фінансової стабільності, його надійності, показниками якої, в свою чергу, є капітальна стійкість, ліквідність, прибутковість та ризик комерційного банку.

Також, слід зазначити, що розрізняють такі поняття як «поточна фінансова стійкість» та «перспективна фінансова стійкість». Поточна фінансова стійкість – це ситуативна характеристика банку на момент проведення аналізу. Перспективна фінансова стійкість – це ймовірність того, що фінансові можливості банку протягом певного часу будуть відповідати певним критеріям, тобто ймовірність того, що банк проявить себе як стійкий у фінансовому плані. Але такий підхід до визначення перспективної фінансової стійкості комерційного банку дещо звужений. Оскільки перспективна фінансова стійкість комерційного банку характеризує, насамперед, наскільки стабільним є його фінансові можливості, то для її оцінювання, доцільно використовувати також показники, які характеризують варіативність коефіцієнтів капітальної стійкості, ліквідності, прибутковості та ризику комерційного банку [3, с. 60].

Надзвичайно важливою характеристикою, за якою доцільно судити про фінансову стійкість окремого комерційного банку, є рівень його капіталізації. Саме достатній обсяг власного капіталу (як грошові кошти, так і виражене у грошовій формі ліквідне майно) забезпечують економічну самостійність,

прибуткову діяльність на ринку фінансових послуг, що в кінцевому підсумку позитивно позначається на фінансовій стійкості комерційного банку. Хоча власний капітал банку й займає незначну частку в загальній сукупності ресурсів банку, проте відіграє визначальну роль в процесі його діяльності.

Важливими характеристиками фінансової стійкості комерційного банку є якість активів і якість зобов'язань банку. Якість активів характеризують неоднаково, зокрема, визначають дохідність активів, рівень ризику, частку працюючих активів, рівень диверсифікованості, частку непрацюючих та неприбуткових активів. Поняття «якість активів» відображає саме ступінь (величину) закладеного в активах ризику. Якість активів обернено пропорційна до частки безнадійних та неповернутих коштів за кредитними операціями. Щодо ризикових активів, то треба, щоб їх частка не була як надмірно високою, так і надмірно низькою, оскільки це негативно впливає на фінансову активність банку. Таким чином, якість активів може бути оцінена з точки зору рівня їх ліквідності, ризикованості та рентабельності.

Якість зобов'язань оцінюють стабільністю поповнення ресурсної бази, вартістю залучених коштів, чутливістю до змін процентних ставок та рівнем залежності від позичок на міжбанківському ринку кредитних ресурсів. Варто зауважити, що зобов'язання банку аналізують залежно від термінів залучення та розмірів зобов'язань. Завдяки аналізу можна визначити динаміку кожного з елементів сукупності зобов'язань банку.

Рівень прибутковості – одна з важливих характеристик фінансової стійкості комерційного банку. Зокрема, як зазначено у праці Е.А. Тарханової, «прибуток є об'єктивним чинником, який відображає стан життєвого циклу виробничих та фінансових структур у процесі проходження ними кожного етапу їх розвитку: становлення, піднесення, зрілість та спад».

Зростання прибутку сприяє поповненню резервних фондів з метою покриття збитків від проведення кредитних операцій, позитивно позначається на можливості підвищувати рівень дивідендних виплат акціонерам. Окрім того, у випадку підвищення прибутковості зростає курс

акцій банку, він має здатність до здійснення додаткової емісії цінних паперів, що дає змогу поповнювати капітал, тим самим підвищуючи рівень його достатності й у кінцевому підсумку позитивно відображається на стійкості фінансового стану банку. Також варто додати, що прагнення банку до надприбутків призводить до зростання рівня ризикованості, та, відповідно, негативно впливатиме на фінансову стійкість.

Питання банківського менеджменту загалом та фінансового зокрема завжди були предметом розгляду серед широкого кола науковців, зважаючи на значимість управлінського аспекту в діяльності банків. Зокрема, менеджмент банку має забезпечувати створення і належне функціонування відповідних організаційних підрозділів (Комітету з управління активами та пасивами, Казначейства банку), компетенцією яких є професійне управління активами й пасивами банку, його ліквідністю і прибутковістю. Дані організаційні підрозділи банку мають орієнтуватися на поліпшення ряду показників, зокрема кількісних (екстенсивних) – нарощування обсягу банківських продуктів та послуг, зростання власного капіталу банку, збільшення розмірів кредитного, інвестиційного та портфеля цінних паперів, збільшення резервів та прибутку; якісних (інтенсивних) – ефективність використання власного капіталу, якість активів і пасивів, забезпечення достатнього рівня ліквідності та прибутковості.

Рівень чутливості банку до ризиків і якість управління ними. Здатність комерційного банку регулювати ризики, його можливості нівелювати негативний вплив факторів, що породжують ризики, відображають зміст даної характеристики фінансової стійкості. Банк має забезпечити формування ефективно діючої системи управління ризиками та виконання послідовності всіх етапів процесу управління.

Процес управління передбачає застосування певних методів, основними з яких є наступні [4, с. 52].

1. Планування – передбачає необхідність постановки цілей, визначення тактики і стратегії досягнення основної мети (забезпечення фінансової

стійкості банку). Зважаючи на те, що стратегічною метою комерційного банку в даному випадку є забезпечення фінансової стійкості, то саме фінансове планування в механізмі, що розглядаємо, слід спрямовувати, на нашу думку, на перетворення стратегічної мети у конкретні (абсолютні та відносні) значення фінансових показників через використання відповідних інструментів.

2. Аналіз основних елементів, що визначають стійкий фінансовий стан комерційного банку. Аналіз дає змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки різних аспектів діяльності банку. Саме за допомогою аналізу можна швидко розрахувати, як змінюються фінансові показники, що визначають рівень фінансової стійкості та відповідно до цього прийняти обґрунтоване управлінське рішення, спрямоване на її забезпечення.

3. Оцінка та регулювання фінансової стійкості комерційних банків, що здійснюють за допомогою комплексу прийомів та методик. Слід підкреслити, що можна виділити напрямки оцінки фінансової стійкості комерційних банків та регулювання нею: по-перше, пряме (зовнішнє) регулювання й обов'язкова оцінка; по-друге, саморегулювання (внутрішнє регулювання) та самостійна (ініціативна) оцінка.

4. Контроль полягає у перевірці відповідності отриманих результатів запланованим показникам, оптимальні значення яких сприяють підвищенню рівня фінансової стійкості комерційного банку. Для належного контролю за рівнем фінансової стійкості банків та ефективного управління останньою слід дотримуватися проходження всіх стадій контролю (попередній, поточний, наступний), із боку як органів нагляду, так, і комерційних банків.

Підсумовуючи можна сказати, що фінансова стійкість банківської установи означає стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю.

Фінансову стійкість суб'єктів господарювання слід розглядати як комплексну категорію, що відображає рівень фінансового стану та фінансових результатів, здатність виконувати свої зобов'язання та забезпечувати розвиток діяльності при збереженні кредито- та платоспроможності. Умовою життєздатності банківської установи та основою її розвитку в конкурентному ринку є стабільність (стійкість). Саме фінансова стійкість банківської установи є передумовою її економічного розвитку. В основі досягнення внутрішньої стійкості лежить своєчасне та гнучке управління внутрішніми факторами її діяльності, тобто головна роль в системі антикризового управління повинна належати широкому застосуванню внутрішніх механізмів фінансової стабілізації.

З метою подолання фінансової нестійкості банківських установ та зміцнення конкурентоспроможності доцільним є використання комплексного підходу до вдосконалення управління фінансами, основною спрямованістю якого є у короткостроковій перспективі – усунення проявів неплатоспроможності у разі втрати конкурентних переваг; у середньостроковій - усунення причин, що генерують неплатоспроможність та адаптація до умов діяльності в конкурентному середовищі; у довгостроковій – забезпечення фінансової стійкості банківської установи до впливу зовнішніх факторів конкурентного середовища.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «АЛЬФА-БАНК»

2.1. Загальна оцінка фінансового стану АТ «АЛЬФА-БАНК»

Альфа-Банк Україна є одним з найбільших українських комерційних банків з міжнародним капіталом. Банк входить в приватну інвестиційну холдингову компанію АВН Holdings SA (АВНН) з головним офісом в Люксембурзі і інвестиціями у фінансові установи в Україні, Білорусі, Казахстані, Нідерландах і Росії, а також представництвами на Кіпрі і в Великобританії. Заснований банк в 1992 році. З 2001 року він здійснює діяльність під брендом Альфа-Банк Україна. Банк займає провідні позиції у всіх сегментах банківського ринку, є одним з найбільш стійких і надійних банків України і входить в Топ-10 фін. установ в країні за обсягом активів, згідно з даними Національного банку України.

Дослідження активів банку полягає у використанні аналітичних прийомів, спрямованих на визначення загального обсягу коштів, які знаходяться у розпорядженні банку, їх структури і динаміки в аналітичному періоді. Структура активу балансу може суттєво різнитися у різних банків залежно від орієнтації бізнесу, ринкових умов, складу клієнтури тощо. Склад балансу є результатом прийнятих рішень відносно активів та пасивів та управління ризиком. Аналіз динаміки, складу обсягів і структури активів банку проводиться за допомогою побудови аналітичної таблиці. Така таблиця складається за даними балансового звіту.

Об'єктом нашого дослідження обираю АТ «АЛЬФА-БАНК» його клієнтами є як фізичні особи, так і корпоративні клієнти. Аналіз структури і динаміки активів АТ «АЛЬФА-БАНК» протягом 2018–2020 рр. зображено у таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Аналіз структури і динаміки активів АТ «АЛЬФА-БАНК» протягом 2018–2020 рр

АКТИВИ	Аналіз структури активних операцій						Зміна показника			
	2018		2019		2020		2019/2018		2020/2019	
	тис. грн	Частка у структурі, %	тис. грн	Частка у структурі, %	тис. грн	Частка у структурі, %	Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп приросту, %	Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Грошові кошти та їх еквіваленти	9695179	15,96	13473472	18,73	24264327	24,86	3778293	38,97	10790855	44,47
Кредити та заборгованість банків	8999808	14,81	548304	0,76	200628	0,20	-8451504	-93,90	-347676	-173,29
Кредити та заборгованість клієнтів	32458158	53,43	39199834	54,51	47838898	49,01	6741676	20,77	8639064	18,05
Інвестиції в цінні папери	4271878	7,03	9211129	12,80	12286826	12,58	4939251	115,62	3075697	25,03
Похідні фінансові активи	166832	0,27	742349	1,03	329058	0,33	575517	344,96	-413291	-125,59
Інвестиційна нерухомість	1976750	3,25	2104157	2,92	899502	0,92	127407	6,44	-1204655	-133,92

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	60	0,00009	1981	0,002	1981	0,002	1921	3201,66	0	0
Відсрочений податковий актив	725142	1,19	858374	1,19	852369	0,87	133232	18,37	-6005	-0,70
Основні засоби та нематеріальні активи	1099721	1,81	3692290	5,13	3617050	3,70	2592569	235,74	-75240	-2,08
Інші активи	1016178	1,67	1679815	2,33	6360900	6,51	663637	65,30	4681085	73,59
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	334424	0,55	397674	0,55	941423	0,96	63250	18,91	543749	57,75
Усього активів	60 744 132	100,00	71 909 379	100	97592 962	100	11 165 247	18,38	25 683 583	26,32

Під час аналізу структури активів за 2018 -2020 рр. уже можна здійснити порівняння, використовуючи дані таблиці 2.1.

У 2019 р. в структурі активів АТ «АЛЬФА-БАНК» мали місце такі зрушення:

– значного збільшення порівняно з 2018 р. зазнали сукупні активи – на 18,38% (11 165 247 тис. грн.);

– суттєвого зменшення в абсолютному вираженні зазнали такі показники, як: Кредити та заборгованість банків – на -93,90% (-8451504 тис. грн.), у 2020 – на -173,29% ;

– окремі статті все ж зазнали приросту: Кредити та заборгованість клієнтів, зросли в абсолютному прирості на 20,77% (6 741 676 тис. грн.) порівняно з 2018 р., де дана стаття становила 32 458 158 тис. грн.;

Інвестиції в цінні папери зросли на 115,62% (4 939 251 тис. грн.); Похідні фінансові активи зросли на 344,96% (575 517 тис. грн.); Інвестиційна нерухомість у 2019 зросла на 6,44% (127 407 тис. грн.) порівняно з 2018р. тощо;

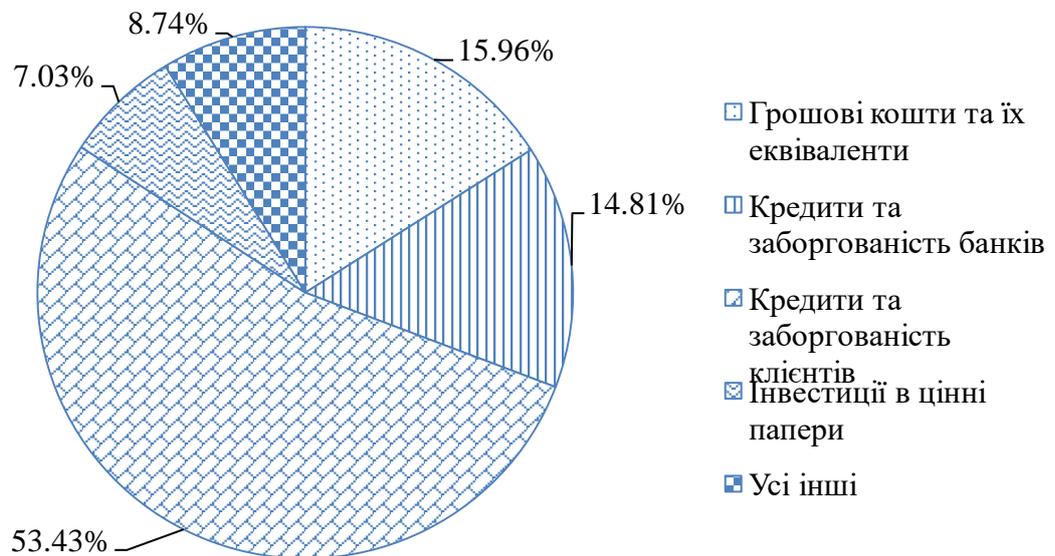

Рис. 2.1. Структура активів АТ «АЛЬФА-БАНК» за 2018р.

– відбулися деякі різкі зміни у структурі, загалом вони співпадали зі змінами в абсолютному вимірі, хоча були й деякі розбіжності, Кредити та заборгованість банків, у 2020р. зменшились на 347 676 тис. грн.,

– порівняно з 2018 р. змінилися статті тих активів, які займають вагомі частки у сукупній кількості активів: тепер це Грошові кошти та їх еквіваленти, які становлять у 2020 24,86% (24 264 327 тис. грн.), порівняно з 2018, де частка становила 15,96% (9 695 179 тис. грн.), Інші активи зросли на 65,30% і становили у 2019р. 2,33%.

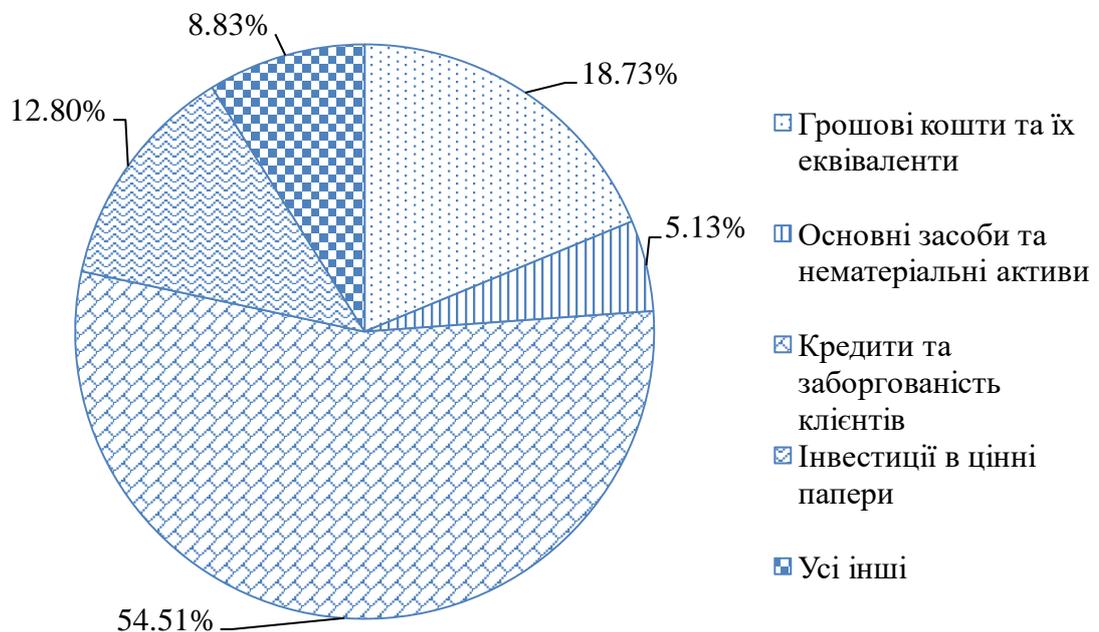

Рис. 2.2. Структура активів АТ «АЛЬФА-БАНК» за 2019р.

Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття зросли на 18,91%, у 2019р. та на 57,75% у 2020р.. У 2019 р. загальні активи банку зросли порівняно з 2018 р. на 18,38% (11 165 247 тис. грн.) та на 26,32% (25 683 583 тис. грн.) порівняно з 2020 р. Спаду зазнали такі статті, як Інвестиційна нерухомість, що в абсолютному вимірі у 2020р. зменшилась на 1 204 655 тис. грн. (-133,92%), у структурі показник зменшився на 2%, і на кінець 2020 р. його частка становила 0,92%. Значного зменшення зазнали

Похідні фінансові активи – 125,59% (413 291 тис. грн.). Темп приросту по кредитах та заборгованостях клієнтів у відносному вимірі зріс на 18,05% (8 639 064 тис. грн.), проте показник зазнав незначного спаду у структурі на 5,5%, частка якого на кінець 2020р. становила 49,01%. Найбільш відносний приріст зазнали такі статті, як Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток (3201,66%), Похідні фінансові активи (344,96%), Основні засоби та нематеріальні активи (235,74%), тощо.

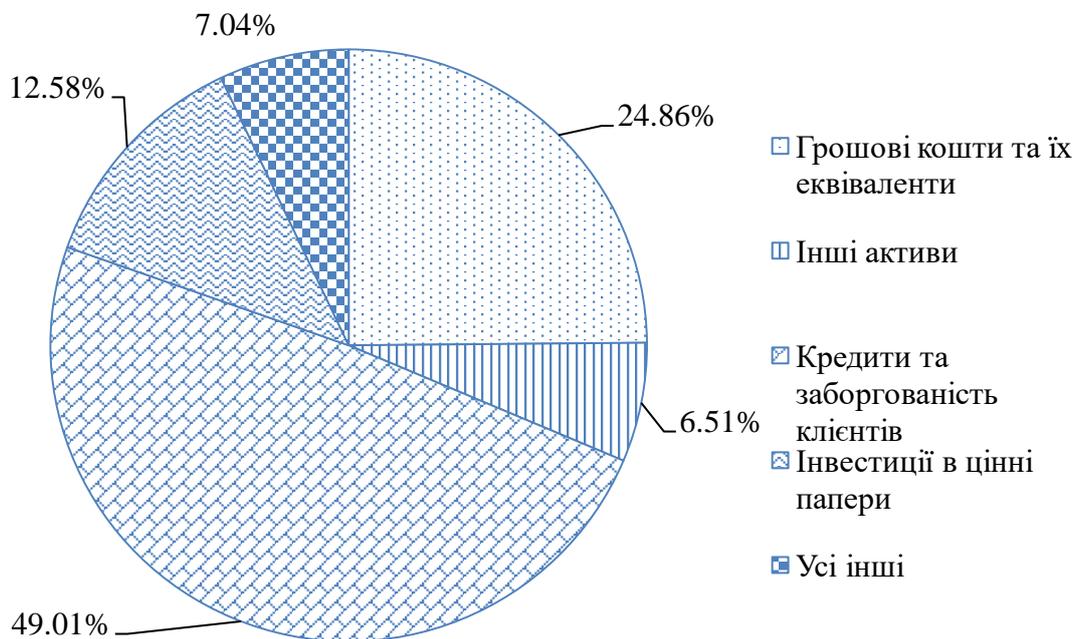

Рис. 2.3. Структура активів АТ «Альфа-Банк» за 2020р.

Структурні зміни у 2020р. порівняно з 2018р не дуже змінилися, грошові кошти та їх еквіваленти значно збільшилися (на 8,9%) у відносному вимірі, що й спровокувало отримання вагомої частки активів, нині показник займає 24,86%, Кредити та заборгованість банків, навпаки, у 2020 р. займали малу частину сукупних активів (0,20%), їх спад у структурі становив 14,61%, якщо порівнювати 2018р. з 2020р., кредити та заборгованість клієнтів у 2020р. хоча і зменшили свою частку у структурі на 5,5%, порівняно з 2019р.

та все ж займають домінуючу частину активів (49,01%). Своє місце у структурі повернула така стаття, як Інші активи, які на кінець 2020 р. становила 6,51% у структурі активів.

Загалом за аналізований період вагому частку в активах банку займали кредити та заборгованість клієнтів та грошові кошти та їх еквіваленти, інші статті активів не показали чіткої тенденції.

Поряд з аналізом активів наступним логічним шляхом буде проведення аналізу зобов'язань банку (табл. 2.2).

Здійснюючи аналіз зобов'язань АТ «АЛЬФА-БАНК» у 2020 р., перш за все варто сказати, що загалом зобов'язання становили 87 969 991 тис. грн.

Найбільш вагому частку у зобов'язаннях АТ «АЛЬФА-БАНК» займають Кошти клієнтів – 83,34% (73 315 858 тис. грн.), Кошти, що отримані від Національного банку України – 11,27% (9 914 846 тис. грн.), усі інші зобов'язання за займають незначну частку – 5,39% (4 739 287 тис. грн.).

Зобов'язання банку, як і активи, у 2019 р. збільшилися відносно 2018 р. на 13,80% (7 686 922 тис. грн.) і становили 63 389 966 тис. грн. У 2019 р. мали місце певні структурні зміни у розрізі зобов'язань, що представлено в табл. 2.2 Левову частку зобов'язань, як і в минулому році, становили Кошти клієнтів – 93,51% (59 276 880 тис. грн.), Інші зобов'язання – 4,37% (2 768 892 тис. грн.), порівняно з 2018 р. показник збільшив свою частку на 1,33% у структурі та на 63,25% (1 072 836 тис. грн.) в абсолютному вимірі. Значно зменшилися в абсолютному вимірі такі статті, як боргові цінні папери емітовані банком – 84,64% (38 035 тис. грн.), Похідні фінансові зобов'язання – 69,44% (2 920 тис. грн.), вони в 2019 р. зазнали спад та їх частка у структурі зменшилися до 0,01% (6 902 тис. грн.) та 0,002% (1 285 тис. грн.) відповідно.

Таблиця 2.2

Аналіз структури і динаміки зобов'язань АТ «АЛЬФА-БАНК» протягом 2018–2020 рр.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	Аналіз структури зобов'язань						Зміна показника			
	2018		2019		2020		2019/2018		2020/2019	
	тис. грн	Частка у структурі, %	тис. грн	Частка у структурі, %	тис. грн	Частка у структурі, %	Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп приросту, %	Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп приросту, %
Кошти, що отримані від Національного банку України	-	-	-	-	9 914 846	11,27	-	-	9 914 846	100
Кошти банків	35 589	0,06	50 335	0,08	106 366	0,12	14 746	41,43	56 031	52,68
Кошти клієнтів	52 488 347	94,23	59 276 880	93,51	73 315 858	83,34	6 788 533	12,93	14 038 978	19,15
Похідні фінансові зобов'язання	4 205	0,01	1 285	0,002	125 466	0,14	-2 920	-69,44	124 181	98,98
Боргові цінні папери, емітовані банком	44 937	0,08	6 902	0,01	8 456	0,01	-38 035	-84,64	1 554	18,38

Продовження табл. 2.2.

Резерви за зобов'язаннями	49 499	0,09	89 459	0,14	145 415	0,17	39 960	80,73	55 956	38,48
Інші зобов'язання	1 696 056	3,04	2 768 892	4,37	2 928 111	3,33	1 072 836	63,25	159 219	5,44
Субординований борг	1 384 411	2,49	1 184 309	1,87	1 413 730	1,61	-200 102	-14,45	229 421	16,23
Зобов'язання групи вибуття	-	-	11 904	0,02	11 743	0,01	11 904	100	-161	-1,37
Усього зобов'язань	55 703 044	100,00	63 389 966	100,00	87 969 991	100,00	7 686 922	13,80	24 580 025	27,94

У зобов'язаннях АТ «АЛЬФА-БАНК» у 2018 р. відсутні Зобов'язання групи вибуття. Структура зобов'язань 2020 р. характеризується низкою змін, а саме: – відбувся значний ріст зобов'язань у 2020 р. порівняно як із 2019 р., коли відбувся різкий ріст сукупної суми зобов'язання (27,94%), так і з 2018 р. (13,80%) і становив 24 580 025 тис. грн.;

– у 2018 та 2019рр. відсутній такий показник, як «Кошти, що отримані від Національного банку України», проте з 2019р з'явилась нова стаття – «Зобов'язання групи вибуття», її частка у структурі досить незначна – 0,02% (11 904 тис. грн.);

– тенденцію до зменшення перейняв такий показник, як «Субординований борг», який зазнав зменшення у 2019р. як у структурі – на 1,87% (1 184 309 тис. грн.), так і в абсолютному вимірі – 14,45% (200 102 тис. грн.), частка даного показника у 2020 р. становила 1,61% (1 413 730 тис. грн.);

– основними джерелами формування зобов'язань банку впродовж аналізованого періоду продовжували бути Кошти клієнтів (83,34%) та Кошти, що отримані від Національного банку України (11,27%), частка яких з кожним роком зростала;

– певного приросту в абсолютному вимірі за 2020р. зазнали й інші показники, такі як: «Кошти банків» – на 52,68% (56 031 тис. грн.), «Похідні фінансові зобов'язання» – на 98,98% (124 181 тис. грн.), «Резерви за зобов'язаннями» – на 38,48% (55 956 тис. грн.); поряд з абсолютним приростом їх питома вага у структурі також зазнала незначного зростання.

Ще один важливий складник пасивів – власний капітал, його аналіз доцільно провести, використовуючи дані таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз абсолютних та відносних показників власного капіталу АТ «АЛЬФА-БАНК» протягом 2018–2020 рр.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	Аналіз структури власного капіталу						Зміна показника	
	2018		2019		2020		2019/2018	2020/2019
	Тис. грн	Частка у структурі, %	Тис. грн	Частка у структурі, %	Тис. грн	Частка у структурі, %	Абсолютне відхил., грн тис.	Абсолютне відхил., грн тис.
Статутний капітал	12 179 756	91,68	28 726 248	88,50	28 726 248	88,17	16 546 492	0,00
Емісійний дохід та інший діхід за операціями з акціонерами	739 630	5,57	2 367 572	7,29	2 367 572	7,27	1 627 942	0,00
Резервні та інші фонди банку	353 769	2,66	1 228 425	3,78	1 421 007	4,36	874 656	192 582

Продовження табл. 2.3.

Резерви переоцінки	11 272	0,08	136 032	0,42	65 242	0,20	124 760	-70 790
Власний капітал до сбитку	13 284 427	100	32 458 277	100	32 580 069	100	19 173 850	121 792
Непокритий збиток	-8 243 339	-62,05	-23 938 864	-73,75	-22 957 098	-70,46	-15 695 525	981 766
Усього власного капіталу	5 041 088	37,95	8 519 413	26,25	9 622 971	29,54	3 478 325	1 103 558

У 2018 р. Власний капітал до збитку складався зі статутного капіталу, який займав левову частку – 91,68% (12 179 756 тис. грн.), наступним за величиною є емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами – 5,57% (739 630 тис. грн.), інші показники займали незначну частку власного капіталу, Резервні та інші фонди банку становили 2,66% (353 769 тис. грн.), Резерви переоцінки – 0,08% (11 272 тис. грн.).

У 2019 р. Власний капітал до збитку зазнав деяких змін, збільшення зазнав статутний капітал, на 16 546 492 тис. грн., збільшились емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами – на 1 627 942 тис. грн.

Незначного збільшення порівняно з минулим роком зазнали такі показники, як «Резерви переоцінки» – на 124 760 тис. грн. та «Резервні та інші фонди банку» – на 874 656 тис. грн. На рисунку 2.4. можна побачити як кошти клієнтів вкладені в АТ «АЛЬФА-БАНК» вплинули на його зобов'язання.

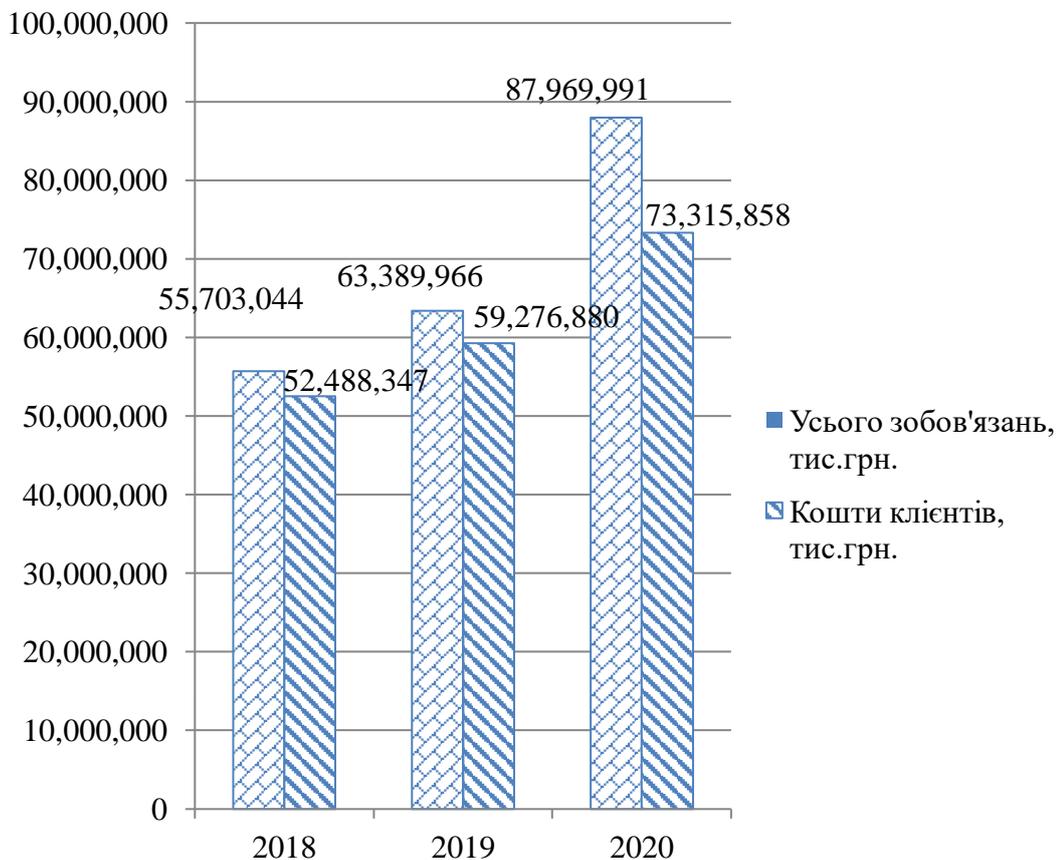

Рис. 2.4. Залежність суми зобов'язань від коштів клієнтів

Оскільки за аналізований період банк зазнавав непокритого збитку, було поділено таблицю на власний капітал до збитку. У 2020 р. власний капітал до збитку не зазнав змін, зменшення зазнали Резерви переоцінки, на 70 790 тис. грн., збільшилися резервні та інші фонди банку, резерви переоцінки – на 192 582 тис. грн.).

Порівняно з минулим роком не зазнали змін такі показники, як «статутний капітал» – 28 726 248 тис. грн. та «Емісійний дохід та інший діхід за операціями з акціонерами» – на 2 367 572 тис. грн. Значних змін у 2020 р. зазнало значення Усього власного капіталу, приріст якого становив 1 103 558 тис. грн. У 2018 р. власний капітал становив 5 041 088 тис. грн., а непокритий збиток – 8 243 339 тис. грн. У 2019 р. збільшення зазнав показник непокритого збитку – на 15 695 525 тис.грн (23 938 864 тис. грн.), власний капітал, своєю чергою, також зазнав приросту, хоча й незначного, лише на 3 478 325 тис.грн (8 519 413 тис. грн.) У 2020 р. власний капітал зріс на 1 103 558 тис.грн. порівняно з 2019 р., що зумовлено як незначним приростом питомої ваги власного капіталу до збитку, так і зменшенням непокритого збитку.

Загалом АТ «АЛЬФА-БАНК» можна назвати успішною установою. Під час діяльності у 2018 - 2020 рр. банк отримував прибуток. Деякі результати були не дуже високі, що залежало від багатьох чинників впливу, таких як високий рівень безробіття в країні, нестабільність національної грошової одиниці, інфляційні коливання, політичні чинники, низька ліквідність ринку та інших дестабілізуючих факторів, які негативно позначаються на фінансовому стані банку. Проте вже в 2019 р. банк стабілізував свою економічну ситуацію, що ми можемо побачити на таблицях у вигляді росту прибутку.

Відбувалися значні зміни у власному капіталі ПАТ «АЛЬФАБАНК», зменшувалася кількість позицій, тобто всі кошти концентрувалися саме у

статутному капіталі. Значно зросли зобов'язання банку в аналізованому періоді, що свідчить про гарну діяльність банку із залучення коштів, і саме у фізичних осіб. Розглядаючи аналіз банку в цілому, можна чітко вказати на рік, коли банк зазнавав найбільших фінансових труднощів, – це 2019 р. У 2019 р. банк зазнав найбільшого збитку, але через паралельне збільшення прибутків банк досить гарно справвся зі своїми проблемами. За допомогою цього аналізу можна віднайти саме ті негативні чинники, які спричинили банку найбільші труднощі.

Отже, за результатами дослідження найбільшу питому вагу в структурі активів займають кредити, надані клієнтам, які мають зростаючу динаміку протягом аналізованого періоду. Найбільшу питому вагу в структурі зобов'язань займають рахунки клієнтів та кредити. Доходи банку постійно зростали, що свідчить про активізацію діяльності банку на кредитному ринку.

2.2. Аналіз ліквідності та рентабельності АТ «АЛЬФА-БАНК»

Ліквідність – це здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність установи. Основною ознакою ліквідності – формальне перевищення вартості оборотних активів над короткостроковими пасивами. І чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан має заклад з позиції ліквідності [21].

Проте ліквідність балансу є лише необхідною, але не достатньою умовою для висновків про те, що банк ліквідний. Насправді може виникнути ситуація, коли банк повністю чи частково неліквідний (тобто не має можливості постійно підтримувати свою ліквідність), і разом з тим його баланс достатньо ліквідний. Виникнення такої ситуації пов'язане із

невідповідністю між строками розміщення активів та строками виконання зобов'язань банку.

Банківська ліквідність відіграє життєво важливу роль як у діяльності окремого банку, так і у фінансовій системі держави. Неліквідний банк не може виконувати свої функції і проводити операції з обслуговування клієнтів, його рейтинг знижується, що значно ускладнює запозичення коштів із зовнішніх джерел, банк втрачає потенційний прибуток. Тому вирішення проблем ліквідності повинно мати найвищий пріоритет у роботі банку, а моніторинг ліквідності та вживання відповідних заходів щодо підтримання достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою самозбереження та виживання кожного банку.

Поняття платоспроможності банку виходячи з різних теорій. За першої теорії ліквідність банку лежить в основі його платоспроможності. Платоспроможність трактується як здатність банку в належні терміни і в повній сумі відповідати за своїми зобов'язаннями. Однак вона залежить не тільки від ліквідності балансу, але і від ряду інших чинників. До їх числа належать: політична та економічна ситуація в країні або регіоні, стан грошового ринку, можливість рефінансування в Національному банку, розвиток ринку цінних паперів, наявність і досконалість заставного та банківського законодавства, забезпеченість власним капіталом банку, надійність клієнтів і банків-партнерів, рівень менеджменту в банку, спеціалізація та різноманітність банківських послуг даного кредитної установи та інших факторів. Одночасно зазначені фактори впливають прямо або опосередковано на ліквідність балансу банку, а також знаходяться в певній взаємозв'язку один з одним.

Розвиток ринкових відносин, реформування бухгалтерського обліку зумовлює додаткові вимоги до контролю і аналізу банківської діяльності, зокрема – ліквідності. Необхідність створення дієвої системи обґрунтування

управлінських рішень, їх вдосконалення і пристосування до потреб управління ліквідністю комерційного банку визначають актуальність дослідження ліквідністю і платоспроможністю банку.. Надійність банківської установи характеризується її ліквідністю. Тому для забезпечення ефективності роботи банківської системи важливе значення має підтримання стабільного стану ліквідності комерційних банків. Цей процес залежить від результативності роботи банківського менеджменту.

В сучасних умовах, для яких характерна постійна зміна законодавчої та нормативної бази, нестабільність економічного розвитку, головним є те, наскільки швидко і активно комерційний банк здатний забезпечити певний рівень ліквідності та як довго його підтримувати. Адже кожен комерційний банк повинен власними силами забезпечувати підтримку ліквідності на заданому рівні на основі аналізу її стану, на прогнозуванні результатів діяльності. Це забезпечить здійснення в наступних періодах обґрунтованої економічної політики у сфері формування статутного капіталу, фондів спецпризначення та резервів, залучення позикових коштів, виконання активних кредитних операцій.

Сума джерел попиту та пропозиції ліквідних ресурсів характеризує неттоліквідну позицію банку на визначений момент часу. Негативне значення неттоліквідної позиції стверджує дефіцит ліквідних ресурсів, позитивне свідчить про їх надлишок.

Комерційний банк вважається ліквідним, якщо його наявні кошти та інші ліквідні активи, можливості швидкої мобілізації ресурсів з інших джерел є достатніми для своєчасного погашення боргових та фінансових зобов'язань. Крім того повинен бути необхідний ліквідний резерв для задоволення непередбачених фінансових дій.

Необхідність уточнення поняття «ліквідність комерційного банку» та розгляд сутності понять «ліквідність комерційного банку» і «платоспроможність комерційного банку» зумовлена тим, що іноді ці

поняття змішуються. Це призводить до ототожнення підтримки ліквідності і платоспроможності кредитних інститутів. Якщо підтримка ліквідності це справа самого банку і він обирає в конкретних умовах способи її підтримки на рівні встановлених норм, то платоспроможність банку більше відноситься до функцій держави (Національного банку). При цьому ліквідність балансу є статистичною оцінкою ліквідності банку, а платоспроможність показує ефективність оперативного управління ліквідністю як банку так і його балансу.

На ліквідність банківського балансу впливає структура його активів: чим більша частка ліквідних ресурсів першого класу в загальній сумі активів, тим вища ліквідність банку. В країнах ринкової економіки ліквідними статтями є першокласні короткострокові комерційні векселі, які банк може перезарахувати в Центральному банку, цінні папери, які гарантовані державою. Менш ліквідними є інвестиції банку в довгострокові цінні папери, оскільки їх реалізація за короткий час не завжди можлива. В якості важко ліквідних активів розглядаються довгострокові позички та вкладення у нерухомість.

Ліквідність банку залежить від ризику окремих активних операцій: чим більша частка високоризикових активів у балансі, тим нижча його ліквідність. До надійних активів відносять наявні кошти, а до високоризикових – довгострокові вкладення банків. Суттєво впливає на вчасне повернення позичок і на ліквідність балансу банку ступінь кредитоспроможності позичальників: чим більша частка високоризикових кредитів у кредитному портфелі банку, тим нижча його ліквідність.

Ліквідність залежить і від структури пасивів балансу. Якщо закладами до запитання вкладники можуть вимагати повернення коштів в будь-який момент, то строкові вклади знаходяться в розпорядженні фінансово-кредитної установи досить тривалий період. Тому, за інших рівних умов підвищення частки вкладів до запитання і зниження долі строкових вкладів знижується банківська ліквідність. Ліквідність балансу банку

оцінюється за допомогою системи спеціальних показників, що відображають співвідношення активів і пасивів, їх структуру.

Основним принципом підтримки ліквідності комерційного банку є ув'язування його активів з термінами планованого виникнення потреби в ресурсах. Управлінню ліквідністю банку, необхідно приділяти більше уваги, бо утримання платоспроможності банків обумовлюється діями НБУ.

Національні банки країн ринкової економіки регулюють платоспроможність комерційних банків за допомогою встановлення обмежень зобов'язань банку, межі заборгованості одного позичальника, введення особливого контролю за видачею значних кредитів, створення системи рефінансування комерційних банків і обов'язкового резервування частини залучених коштів, проведення процентної політики та здійснення операцій із цінними паперами на відкритому ринку. У даний час у нашій країні також регулюється платоспроможність комерційних банків. Комерційні банки управляють своєю платоспроможністю за допомогою методів розпізнавання, оцінки та контролювання ризику втрати ліквідності і платоспроможності.

Для визначення ліквідності та платоспроможності балансу слід порівняти підсумки наведених груп по активу і пасиву.

I. Розрахунок абсолютних і відносних показників за значеннями, розрахованими за формулою середньоарифметичної величини коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)

- 1) Н1 – регулятивний капітал, не менше 200 млн грн;
- 2) Н2 – норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу, не менше 10 відсотків; для спеціалізованих банків довірчого управління – не менше 20 відсотків;
- 3) Н3 – норматив достатності основного капіталу, не менше 7 відсотків;
- 4) Н4 – норматив миттєвої ліквідності не менше 20 відсотків (окрім 2020 р.);

5) Н5 – Норматив поточної ліквідності не менше 40 відсотків (окрім 2020 р.);

6) Н6 – норматив короткострокової ліквідності, не менше 60 відсотків;

7) Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента, не більше 25 відсотків; для системно важливих банків – не більше 20 відсотків; для спеціалізованих ощадних банків – не більше 20 відсотків; для спеціалізованих банків довірчого управління – не більше 15 відсотків;

8) Н8 – норматив великих кредитних ризиків, не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу;

9) Н9 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, не більше 25 відсотків; для спеціалізованих ощадних банків – не більше 20 відсотків; для спеціалізованих банків довірчого управління – не більше 20 відсотків.

Розраховані данні по АТ «Альфа-Банк» зображені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Розрахунок абсолютних і відносних показників ліквідності, рентабельності та платоспроможності АТ «Альфа-Банк»

Показник	2018р.	2019р.	2020р.
Н1, Регулятивний капітал, тис. грн	5 744 124	8 342 678	8 774 849
Н2, Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	13,63	15,77	13,95
Н3, Норматив достатності основного капіталу	9,56	11,23	11,12
Н4, Норматив миттєвої ліквідності	77,75	88,53	-
Н5, Норматив поточної ліквідності	61,70	69,42	-
Н6, Норматив короткострокової ліквідності	69,20	79,25	76,82
Н7, Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	33,46	18,32	14,35
Н8, Норматив великих кредитних ризиків	242,63	77,32	112,66
Н9, Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	10,45	14,58	12,97

За результатами таблиці 2.4. ми бачимо, що у 2020 році в Регулятивний капітал склав 8 774 849, що на 432 171 тис.грн більше а ніж у 2019р. У 2019 році збільшення Регулятивного капіталу у порівнянні з 2018 роком склало 2 598 554 тис.грн. Норматив достатності основного капіталу та Норматив короткострокової ліквідності можна побачити на рисунках 2.5 та 2.6.

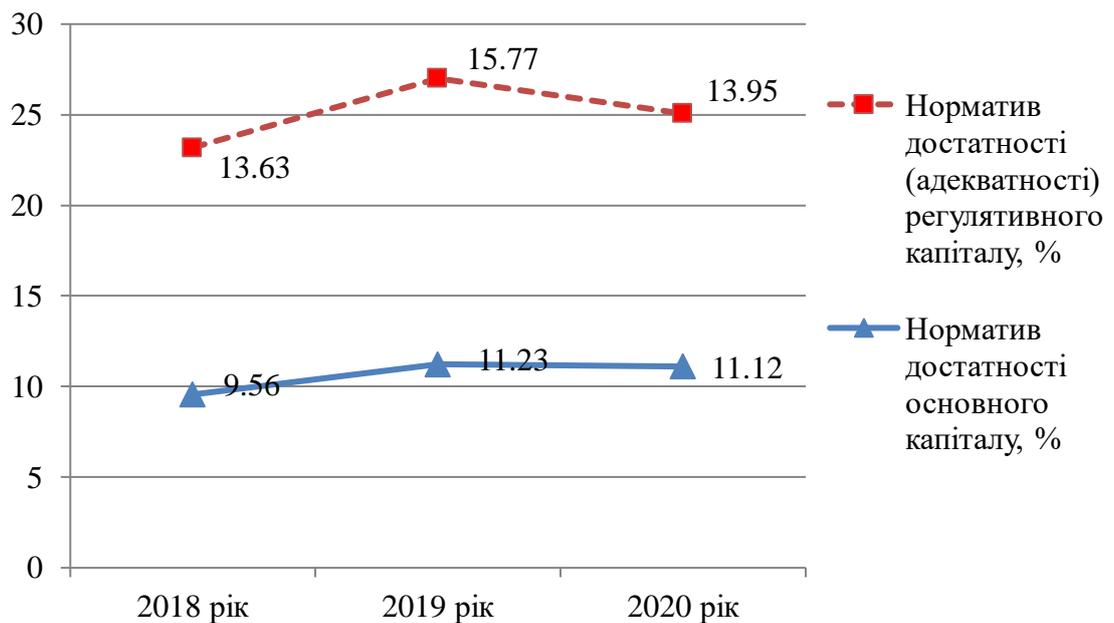

Рис. 2.5. Динаміка нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу та нормативу достатності основного капіталу

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу має норму у не менше ніж 10%, у період з 2018-2020рр. АТ «Альфа-Банк» має 13,63, 15,77 та 13,95 відсотків відповідно, це значить що банк має достатній рівень регулятивного капіталу, до того ж за кожний аналізований рік показник тільки виростав.

Норматив достатності основного капіталу у 2019 році збільшився на 1,67 і склав 11,23 відсотки, у 2020 році показник зменшився на 0,11%, але показник становить 11,12 %, що є гарним результатом, бо норматив становить не більше ніж 7 %.

Норматив миттєвої ліквідності який повинен становити не менше 20 % тільки у 2018р. становить 77,75%, це дуже гарний результат, бо банк може швидко перетворити свій актив в готівку, у 2019р. цей норматив становив 88,53%, у 2020р. - 89,86%.

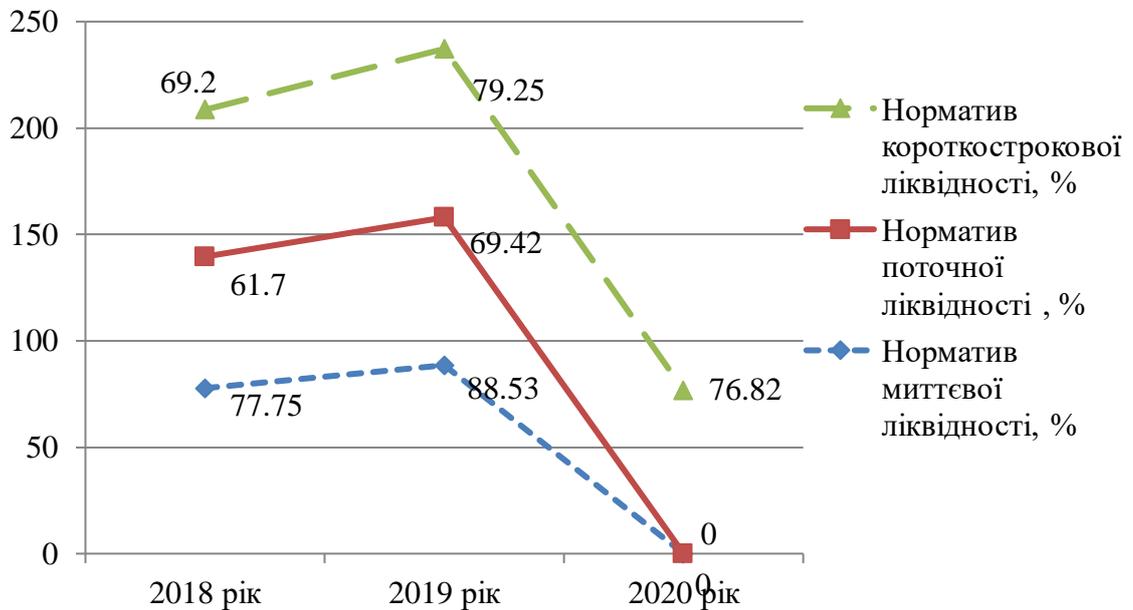

Рис. 2.6. Нормативи миттєвої ліквідності, поточної ліквідності та короткострокової ліквідності

За результатами нормативу поточної ліквідності ми бачимо що у 2018р. показник склав 61,70%, у 2019р. він змінився на 69,42%, що означає ріст, слід зазначити, що норматив складає не менше 40% і це значить що банк має нормальну поточну ліквідність. У 2020р. показник виріс з 2019 року до 70,42%.

Норматив короткострокової ліквідності за 2018 рік становить 69,20 %, за 2019 рік — 79,25%, а за 2020 якщо порівнювати з 2019 роком показник впав на 2,43% і склав 76,82%. Взагалі норматив за цим показником становить не менше 60% і усі показники відповідають нормам.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента за результатами у таблиці становить 33,46 % у 2018р. та 18,32% у 2019р. Банк перевищив норму у 25% у 2018 році і банку потрібно

компенсувати незбалансованість виключенням із загального обсягу забезпечень кредитів або суму безумовного забезпечення та грошового покриття їхніх вкладень в боргові цінні папери, як бачимо вже на наступний 2019 рік він впорався з цією задачею, на 2020 рік цей показник становить вже 14,35% і значить, що банк може і надалі надавати кредити та здійснювати вкладення в боргові цінні папери.

Розрахунки та аналіз показників, що характеризують рівень прибутковості (рентабельності) різного виду вкладень банку – в активи, у статутний капітал, у власний капітал, а також відносно всіх затрат банку проводяться за даними Звіту про фінансові результати банку та даними попередніх таблиць. Дані для висновків узагальнюються в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Показники рівня прибутковості (рентабельності) АТ «Альфа-Банк»

Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення			
				2019/2018		2020/2019	
				тис. грн.	%	тис. грн.	%
Прибуток після оподаткування, грн.	1310260	1925820	1154785	615560	68,03	-771035	-66,7
Активи звіту про фінансовий стан, грн.	60744132	71909379	97592962	11165247	84,47	25683583	135,72
Витрати банку, грн	55703044	63389966	97969991	7686922	87,87	34580025	154,55
Власний капітал, грн	5041088	8519413	9622971	3478325	59,17	1103558	112,95
Статутний капітал, грн.	12179756	28726248	28726248	16546492	42,40	0	100,00
Рентабельність активів – дохід на активи, %	0,021	0,026	0,011	0,005	80,77	-0,015	42,31
Рентабельність власного капіталу – норма прибутку, %	0,25	0,22	0,12	-0,03	113,64	-0,10	54,55
Рентабельність статутного капіталу, %	0,10	0,06	0,04	0,04	166,67	-0,02	66,67
Рентабельність діяльності, %	0,023	0,030	0,120	0,020	76,67	0,018	400,00

Після проведення аналізу рентабельності АТ «Альфа-Банк» можна зробити висновок по показникам. Так коефіцієнт рентабельності активів показує ефективність використання активів компанії для генерації прибутку. Високе значення показника свідчить про хорошу роботу банку. По нашим показникам ми бачимо, що результати не дуже великі, але для банківської установи непогано, з 2018 року, у 2019р. показник виріс на 0,005, але у 2020р. він зменшився на 0,015, що не є гарним результатом.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу показник, що вказує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожную гривню залучених власних коштів. Цей індикатор є найбільш важливим для власників (акціонерів, учасників), адже дозволяє визначити зростання їх добробуту за аналізований період. За результатами аналізу показник з 2018 по 2020рр. тільки знижується, адже з 2018р. по 2019р. показник зменшується на 0,03, а з 2019 по 2020рр. ще знижується на 0,10 і це не дуже гарні показники, тому що величина чистого прибутку зменшується.

Збільшення показника рентабельності діяльності свідчить про зростання ефективності господарської діяльності підприємства, а зменшення навпаки. На АТ «Альфа-Банк» показник з кожним аналізованим роком збільшувався, з 0,023 у 2018р. До 0,120 у 2020р. Рентабельність статутного капіталу, в свою чергу зменшувалась з 0,10 у 2018р. до 0,04 у 2020р.

Отже, ми можемо побачити, що в цілому нормативи ліквідності та рентабельності АТ «Альфа-Банк» відповідають нормам, деякі показники рентабельності не є дуже оптимістичними, але в цілому показники вказують на те, що банк може без проблем здійснювати свою діяльність.

2.3. Аналіз та визначення типу фінансової стійкості АТ «Альфа-Банк»

Метою аналізу фінансової стійкості є своєчасна діагностика ймовірності краху банку або всієї системи за допомогою постійного моніторингу та контролю індикаторів фінансової стійкості, виявляючи чутливі до впливу ймовірних ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища фактори для прийняття відповідних рішень щодо зміцнення фінансового стану й забезпечення фінансової стійкості банку або банківської системи. Такий аналіз є необхідним як на макро-, так й на мікрорівні, оскільки стійкість банківської системи тісно пов'язана із стійкістю окремого банку. Так, наприклад, достроковий відтік значної частини коштів з поточних та строкових рахунків клієнтів без одночасного їх розміщення на нових, що може бути спричинене «ефектом доміно», викликаного крахом одного банку, особливо якщо він займає вагому ринкову частку, може призвести до руйнування всієї банківської системи.

Для аналізу фінансової стійкості банку необхідне застосування статистичних, економіко-математичних, облікових та інших способів обробки інформації. При цьому слід сформувавши систему показників, які характеризують діяльність банку; вивчити фактори впливу та причини їх зміни; виявити і виміряти взаємозв'язок між ними.

До основних об'єктів аналізу фінансової стійкості банку ми відносимо: заходи щодо формування капіталу банку, а також його структуру; якість активів; показники прибутковості функціонування банку, що дають змогу оцінити ефективність його роботи; показники ліквідності і платоспроможності банку, які характеризують його фінансову стійкість; темпи зростання банку; різні ризики, що впливають на діяльність банку.

Основні завдання аналізу фінансової стійкості.

1. Вчасна й об'єктивна діагностика фінансового стану установи, визначення її «болючих точок» і вивчення причин їх виникнення.
2. Пошук резервів поліпшення фінансового стану банку, його платоспроможності і фінансової стійкості.
3. Розробка конкретних рекомендацій, спрямованих на ефективніше використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану.

Аналіз фінансової стійкості можна розподілити на два етапи.

I. Оцінювання фінансової стійкості – розрахунок абсолютних і відносних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування.

II. Оцінювання запасу фінансової стійкості – аналіз критичного обсягу реалізації, операційного та фінансового левериджу.

Оцінку рівня ефективності банківської діяльності здійснюємо на основі розрахунку показників рентабельності активів, капіталу, доходів, чистого процентного спреда, чистої процентної маржі банку тощо.

Відповідно до рейтингу надійності банків у 2020 році, опублікованого незалежним журналістським бізнес-порталом Mind, АТ «Альфа Банк» не входив до найбільш надійних банків і перебував на 13-му місці з рейтингом 3,5 за 5-ти бальною шкалою. Цей рейтинг враховує найважливіші фактори фінансової стійкості, які можна розрахувати на основі публічної інформації для платоспроможних банків.

Для оцінки фінансової стійкості АТ «АЛЬФА-БАНК» використаємо метод коефіцієнтного аналізу, розрахувавши коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів, відношення статутного капіталу до балансового капіталу, мультиплікатора капіталу, коефіцієнт надійності та співвідношення власного капіталу та залучених коштів. Розрахунок наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Розрахунок окремих коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «АЛЬФА-БАНК»
за 2018- 2020 рр.

№ з/п	Показник	Од. виміру	Нормативне значення	2018р.	2019р.	2020р.
Вхідні дані по розрахунку						
1.	Активи	Тис.грн.	-	60 744 132	71 909 379	97 592 962
2.	Власний капітал	Тис.грн.	-	5 041 088	8 519 413	9 622 971
3.	Статутний капітал	Тис.грн.	-	12 179 756	28 726 248	28 726 248
4.	Залучені кошти	Тис.грн.	-	52 622 577	55 483 564	73 713 304
Результат						
1.	Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів	%	≤4	8,29	11,84	9,86
2.	Відношення статутного капіталу до власного капіталу	%	15-50	241,60	337,18	298,51
3.	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	-	8-25	4,98	2,50	3,39
4.	Коефіцієнт надійності	%	>5	11,04	7,44	9,14
5.	Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів	%	-	9,57	15,35	13,05

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів у 2019 році збільшився на 3,55%, зменшується у 2020 і досягає найнижчого значення – 9,86%. Позитивною тенденцією вважається зростання даного показника. Оскільки нормативним значенням вважається не менше 4%, то зазначаємо, що АТ «АЛЬФА-БАНК» у 2018 і 2020 рр. має високий рівень фінансування активів за рахунок власного капіталу.

Статутний капітал на протязі усіх аналізованих періодів, з 2018 по 2020рр. перевищує власний капітал за рахунок наявності непокритого збитку але спостерігається щорічне зменшення цього розриву. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу у 2019 році зменшується до 2,50, у 2020р. цей

показник виріс на 0,89 і становив 3,39. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим менш стабільний банк, по нормативу показники не дуже високі але все ж таки саме зростання цього коефіцієнта є фактором зростання прибутковості акціонерного капіталу, а значить що у 2019 році було погіршення фінансової стійкості банку, а у 2020р. показник виріс, що має позитивний характер.

Для оцінки впливу чинників на динаміку коефіцієнта надійності та коефіцієнта співвідношення власного капіталу та залучених коштів застосуємо факторний метод, за допомогою якого визначимо вплив зміни обсягу власного капіталу та зобов'язань на зазначені коефіцієнти (табл. 2.6., табл.2.7.). Варто зазначити, що коефіцієнт надійності визначає залежність банку від залучених коштів і є одним з найрозповсюдженіших коефіцієнтів, що використовуються на практиці для оцінювання фінансової стійкості.

Вихідні дані та результати факторного аналізу коефіцієнта надійності методом ланцюгових підстановок зображені у таблиці 2.6

Таблиця 2.6

Вихідні дані та результати факторного аналізу коефіцієнта надійності
методом ланцюгових підстановок

Роки	Коефіцієнт надійності	Власний капітал	Зобов'язання	Всього	Приріст коефіцієнту надійності за рахунок:	
2018	0,09	5 041 088	55 703 044	-	-	-
2019	0,14	8 519 413	63 389 966	0,050	0,082	-0,032
2020	0,11	9 622 971	87 969 991	-0,032	0,017	-0,045

У 2019 році коефіцієнт надійності збільшився на 0,050 п. Коефіцієнт виріс через те, що власний капітал значно виріс на 3 478 325 тис.грн. негативний вплив на коефіцієнт надійності мала динаміка зобов'язань.

У 2020 році коефіцієнт надійності зменшився на 0,032 п., що відбулося внаслідок збільшення величини зобов'язання на 24 580 025 тис. грн., в той ж

момент велике зростання обсягу зобов'язань призвело до негативного спаду коефіцієнта.

Вихідні дані та результати факторного аналізу коефіцієнта співвідношення власного капіталу та залучених коштів методом ланцюгових підстановок зображені у таблиці 2.7

Таблиця 2.7

Вихідні дані та результати факторного аналізу коефіцієнта співвідношення власного капіталу та залучених коштів методом ланцюгових підстановок

Роки	Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів	Власний капітал	Залучені кошти	Всього	Приріст коефіцієнту співвідношення власного капіталу та залучених коштів за рахунок:	
2018	0,10	5 041 088	52 622 577	-	-	-
2019	0,16	8 519 413	55 483 564	0,06	0,113	-0,053
2020	0,14	9 622 971	73 713 304	-0,02	0,011	-0,031

За результатами даних ми можемо сказати про те, що на значення коефіцієнту співвідношення власних та залучених коштів у 2019 році більшою мірою вплинуло зростання власного капіталу, натомість у 2020 році збільшення обсягу залучених коштів знизило показник на 0,032 п., в той час, коли приріст власного капіталу збільшив його лише на 0,011 п. Зміну показника можна побачити на рисунку 2.7.

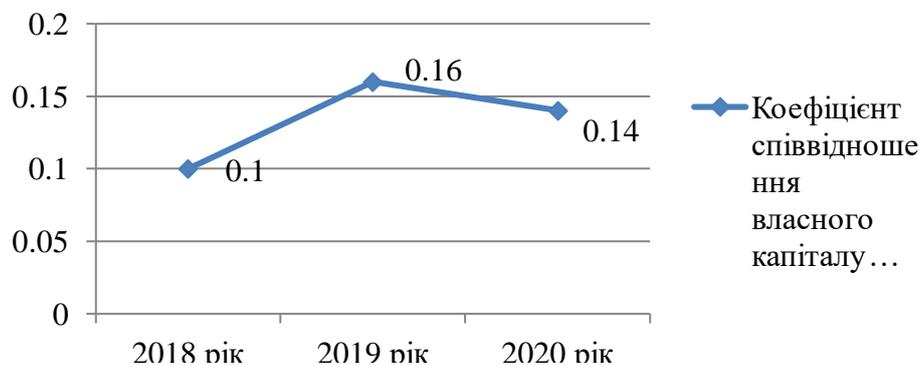

Рис. 2.7. Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів

Після проведення аналізу фінансового стану АТ «АЛЬФА-БАНК» за допомогою факторного аналізу, можна сказати, що для забезпечення фінансової стійкості банку в довгостроковій перспективі потрібно нарощувати власний капітал. Необхідно вдосконалити процентну політику банку та оптимізувати процентні ставки за кредитами для підвищення показника чистої процентної маржі, що підвищить здатність банку отримувати чистий прибуток і покривати витрати та ризики; доцільно зменшувати кількість залучених коштів, які мають негативний вплив на прибутковість активів та загалом на фінансові результати АТ «АЛЬФА-БАНК».

Отже, фінансовий стан АТ «АЛЬФА-БАНК» можна визначити як гарний, але є деякі проблеми, оскільки базові показники перебувають у межах рекомендованих значень, проте значення цих показників не є нестабільними по всім рокам. Така нестабільність зумовлена впливом екзогенних та ендогенних чинників.

Не зважаючи на це, у 2020 році вагомий вплив мали економічні та соціальні чинники, а саме погіршення загального стану економіки через жорсткі карантинні обмеження та зниження споживчого попиту. Зазначені явища призвели до скорочення обсягів кредитування підприємств малого і середнього бізнесу, які є одними із основних клієнтів банку. Ускладнило ситуацію зниження процентних ставок за депозитами банків у 2020 році. Дуже важливу роль відіграло поширення панічних настроїв серед населення, що сприяло зокрема на бажанні зберігати свої заощадження та тимчасово вільні запаси грошей на руках у готівковій формі, а не вкладати їх на банківські депозити.

Серед внутрішніх факторів важливою проблемою для АТ «АЛЬФА-БАНК» є високий рівень залучених коштів, тому у разі поглиблення негативних тенденцій на фінансовому ринку йому буде складно покрити свої

зобов'язання акціонерним капіталом і уникнути ризиків завдяки капіталу та резервним фондам.

За оцінками НБУ, завдяки низькій інфляції та макрофінансовій стабільності висока вартість ресурсів перестане бути проблемою, що стримує відновлення кредитування. Зміна інфраструктури фінансового ринку призведе до спроб захоплення традиційно «банківських» його сегментів фінансовими та нефінансовими, особливо фінансово-технічними компаніями. З огляду на це, банку слід суттєво переглянути підходи до забезпечення власної фінансової стійкості, приділяючи увагу формуванню буферів капіталу, паралельно з цим адаптуючи депозитну, кредитну та інвестиційну політики до нових умов на фінансовому ринку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПАТ «АЛЬФА-БАНК В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ»

3.1. Міжнародний досвід регулювання фінансової стійкості банківської установи

Протягом останніх десяти років велика кількість українських банків припинило своє існування 107 банків, 16 з яких – з іноземним капіталом. Можна помітити, що найбільша кількість банків, що втратили ліцензію на діяльність, припадала на 2015 рік. Така тенденція банківської системи продовжувалась до 2018 року, особливо після подій 2014 року, коли банківський сектор втратив України більше половини банків. Невизначеність майбутнього банківської системи у період кризи спричинила відтік капіталу з банків, це ускладнило залучення клієнтів та підтримання депозитного портфелю на рівні, необхідному для безпечного функціонування кредитних установ. Останньою зміною на кінець 2019 року стало об'єднання Альфа-Банку та Укрсоцбанку, наразі кількість працюючих банків становить 75. Протягом останніх двох років і вперше з моменту настання кризи український банківський сектор демонструє рекордну прибутковість, активізацію кредитування та помітне посилення фінансової стійкості.

Для оцінки фінансової стійкості банку за рахунок капіталу використовуються абсолютні та відносні показники з точки зору адекватності, достатності капіталу обсягам діяльності банку. До абсолютних показників належить норматив мінімального розміру регулятивного капіталу, до відносних – нормативи адекватності різних складових капіталу.

Підвищене, порівняно з Базельськими вимогами (>8%), значення нормативу адекватності регулятивного капіталу (H2) в Україні ($\geq 10\%$) необхідно розглядати як відправну точку щодо оцінки достатності капіталу. Високий коефіцієнт є позитивним фактором, але він не забезпечує повної

достатності капіталу, оскільки для цього необхідно здійснити оцінювання ризиків, на які банк наражається в процесі своєї діяльності, а також методів та якості управління ними, при цьому врахувати специфіку ділового середовища функціонування банків.

Значна увага до проблеми достатності капіталу приділяється Базельським комітетом з банківського нагляду, в НБУ розпочалася робота щодо запровадження окремих вимог Базеля III стосовно розрахунку капіталу та ліквідності банків.

Постійний розвиток кризових процесів в банківській системі світу з огляду на високий рівень нестабільності світової кредитної системи спонукав представників центральних банків восьми європейських країн, Японії та США, об'єднавшись у міжнародну організацію, що отримала назву Базельський комітет з питань банківського нагляду (БКБН), зосередитись на проблемі ефективного регулювання ризиків в діяльності кредитних організацій з метою мінімізації їх впливів. Основною ціллю створення такого об'єднання держав стало впровадження уніфікованих стандартів в сфері банківського регулювання та нагляду задля підвищення стабільності міжнародної банківської системи, а також забезпечення рівних конкурентних умов для міжнародно активних банків. Перспективи розвитку економічних процесів у господарстві будь-якої країни зумовлюються стабільністю і станом її банківської системи. Саме тому банківська сфера держави вимагає пильної уваги з боку її регулюючих органів, які покликані, насамперед, наглядати за станом і стабільністю банківських установ, що утворюють банківську систему країни, а також регулювати у разі необхідності різноманітні аспекти банківської діяльності, що мають реальний вплив на функціонування банківської системи країни в цілому [10].

За роки функціонування Комітету було розроблено ряд документів та директив, котрі не зважаючи на свій рекомендаційний характер, поступово та успішно імплементувались у законодавчу та нормативну базу банківського регулювання та нагляду усіх країн-членів та були взяті до уваги їх

національними наглядовими органами. Головними документами Комітету є «Основні принципи ефективного банківського нагляду», а також «Міжнародні конвенції оцінки та стандартів капіталу» – Базель I–III, особливості яких розглянуті нижче. Дані документи вносять зміни до нормативно-правового забезпечення пруденційного регулювання щодо достатності регулятивного капіталу кредитних установ, вимог до формування резервів та регулювання кредитних операцій, запровадження системи оцінки ризиків, внутрішньобанківських процедур відстеження та управління ними. Кожна наступна редакція основної Угоди (II та III) не виключає та не скасовує інших, а лише вносить доповнення до положень щодо регулювання банківського капіталу.

Перша угода – Базель I – була прийнята БКБН у 1988 році з головною ідеєю стандартизувати регулятивні положення стосовно формування однакового резерву капіталу для однакових розмірів ризиків. Основним елементом, на якому зосереджувались положення Базелю I, був регулятивний капітал банків, що складався з капіталу 1-го (акціонерний капітал, розкриті резервні фонди та резерви під активні операції) та 2-го (додатковий капітал, а саме: резерви переоцінки, загальні резерви, інструменти гібридного капіталу та субординованого боргу) рівнів. Даний вид капіталу слугує для покриття негативних наслідків різних видів ризиків, що виникають у діяльності банків, тобто призначенням регулятивного капіталу є забезпечення захисту вкладів та фінансової стійкості і стабільності кредитної установи [32]. При чому, згідно з початковими положеннями угоди, кредитний ризик був єдиним видом ризику, який мав безпосередньо покриватись капіталом, а підхід до його розрахунку був спрощеним та грубим. За запропонованою методологією для розрахунку обсягів капіталу різні групи активів зважувались на відповідні їм фіксовані ваги кредитного ризику, тобто оцінка реальних розмірів кредитного ризику не проводилась. Зазначалось, що 8% обсягів усіх зважених активів (RWA, RiskWeighted Assets) мали покриватись регулятивним капіталом. Лише у 1996 році був виокремлений ринковий

ризик та включений до розрахунку адекватності капіталу. Ринковий ризик покривався невикористаним на покриття кредитного ризику капіталом 1-го та 2-го рівнів.

Тим часом концепція управління ризиками розвивалась та наприкінці 1990-х років операційний ризик було визнано окремою категорією ризику, а міжнародні регулятори розпочали проводити консультації щодо укладення нової угоди та розробляти оновлені вимоги до структури капіталу та зважених на ризик активів, котрі у 2004 році сформувались у вигляді «Міжнародної конвергенції щодо вимірювання та вимог до капіталу: переглянуті підходи» – Базелю II.

«Базель II» містить три основні компоненти, а саме [13]:

– перший компонент передбачає мінімальні вимоги до капіталу банку, який повинен забезпечити своєрідну подушку безпеки для покриття кредитного, ринкового і операційного ризику;

– другий компонент охоплює основні принципи наглядового процесу, управління ризиками, а також прозорості і звітності перед органами банківського нагляду;

– третій компонент покликаний стимулювати ринкову дисципліну шляхом розкриття банками інформації про капітал і оцінку ризиків.

Абсолютний мінімум достатності капіталу все ще складає 8% від вартості активів, оцінених на предмет ризику. Оновленою версією документу було запропоновано більш широкий спектр підходів до управління ризиком для встановлення потреби в капіталі, включаючи власні внутрішні моделі банків. Інструментами для оцінки кредитного ризику є [12]:

1. Стандартизований підхід (SA) – найпростіший метод. Значення ризику отримані з рейтингів, проведених зовнішніми органами з оцінки ризику чи кредитно експортними агентствами.

2. Один з двох рекомендованих Базельським комітетом методів розрахунку кредитних ризиків (IRB):

– базовий підхід (FIRB) – за цією методикою банк використовує власну оцінку вірогідності невиконання клієнтами своїх зобов'язань, орган з банківського нагляду визначає інші характеристики;

– прогресивний підхід (AIRB) – всі компоненти визначаються банками.

Інтенсивність змін у системі ризик-менеджменту банку та розмірі резервних відрахувань залежить від застосованого підходу. Загальні резерви капіталу зменшуються із застосуванням банком досконалішого підходу. Найпрогресивнішим вважається вдосконалений IRB-підхід (найменші відрахування), а найменш прогресивним – стандартизований підхід (найбільші відрахування). Розмір та напрям змін резервного капіталу залежить від якості та виду активів банку, а значить, низький рівень ризиків призводить до зменшення загального розміру резервів, і навпаки [10].

За результатами п'яти років застосування моделі, головними її здобутками можна вважати: встановлення вимог стосовно аналізу кредитними установами не тільки кредитних та ринкових, але й операційних ризиків; уніфікація підходу до оцінки ризиків у банках різних країн; упровадження внутрішніх рейтингових систем; підвищення ринкової дисципліни за рахунок прозорості процедур, вимог до розкриття інформації, складання звітності; підвищення компетентності наглядових органів; наближення банківської практики та її регулювання країн Заходу, Західної та Східної Європи; упровадження справедливої конкуренції на засадах зі ставності показників діяльності; обґрунтування диференціації методів оцінки ризиків установами, які здійснюють діяльність за різними напрямками, що позитивно вплинуло на об'єктивність та точність отриманих результатів [10].

Незважаючи на те, що жоден із прийнятих за останні 20 років документів Базельського комітету не вплинув на діяльність банків більше, ніж Базель II, норми цієї угоди виявилися явно недостатніми для того, щоб запобігти чи хоча б пом'якшити наслідки глобальних фінансових потрясінь [11]. Попри позитивні сторони, рекомендаціям «Базель II» притаманні суттєві

недоліки, які почали виявлятися під час системної банківської кризи та довготривалої рецесії світової економіки, а саме [10]:

- залежність факторів кредитного ризику тільки від категорії контрагентів (типу клієнтів);
- відсутність розмежування діяльності банку на типово банківські операції та операції на інвестиційному ринку, що сприяло активізації їх інвестиційноспекулятивної діяльності;
- наявність дозволу на залучення до капіталу банків сек'юритизованих та похідних цінних паперів;
- орієнтація вимог наглядових органів лише на розмір капіталу банків, а не на його якість; – відсутність ефективної системи оцінки можливого дефолту контрагентів та позичальників банків;
- відсутність ієрархії визначення банківських ризиків і відповідних їм обсягів власного капіталу, що не дозволило банкам вдало протистояти системним ризикам. Попередження системних ризиків передбачає наявність стабільних вимог до власного капіталу банків, а не до постійної їх адаптації в умовах мінливої кон'юнктури ринку.

Отже, криза показала слабкість тогочасної моделі функціонування банків та виявила основні проблеми: їх резерви капіталу були замалими і занадто низької якості. Також банки не мали відповідної фінансової ліквідності, тому в критичній ситуації відчули брак готівки. Окрім того, банки залучили занадто багато активів відносно власного капіталу, а в момент загострення кризи вартість багатьох із таких активів різко спала. Коли банки почали одночасно продавати ці активи, ціни знизились ще більше, що додатково погіршило ситуацію [15]. Стало зрозуміло, що банківським регуляторам необхідно звернути більшу увагу на якість і структуру капіталу, провести диверсифікацію кредитних портфелів, удосконалити стандарти управління ліквідністю й реформувати інші сфери діяльності банків.

У результаті Базельський комітет розробив і у 2010 році затвердив нову редакцію угоди – Базель III, в якій було передбачено подолання недоліків попередньої угоди, зміцнення стійкості світової фінансової системи і запобігання виникненню глобальних фінансових криз [11]. Важливими ознаками нових капітальних стандартів за «Базель III» можна вважати: 1) поліпшення якості структури власного капіталу банків; 2) істотне підвищення необхідної квоти капіталу; 3) зменшення системного ризику; 4) наявність достатнього часу для переходу на нові нормативи регулювання [15].

Нові вимоги мали впроваджуватися поетапно – впродовж 2013–2019 років, сьогодні термін остаточного переходу був продовжений до 2022 року.

За своєю суттю ініціативи Базельського комітету з банківського нагляду спрямовані на посилення вимог до капіталу і ліквідності банків. Так підвищеними стали вимоги до якості і достатності капіталу. Передбачається також підвищення вимог до покриття ризиків; уведення нового регулятивного показника левериджу, який визначається співвідношенням капіталу до обсягу активів, не зважених на предмет ризиків і позабалансових зобов'язань; запровадження вимог з розрахунком коефіцієнта вартості ризику в кризовій ситуації (Stressed Value-at-Risk) і «буферів» капіталу (додаткові вимоги до капіталу, які не враховані при визначенні мінімальної величини пруденційних норм і які дозволяють поглинути збитки в періоди фінансових потрясінь), а також уведення двох стандартів ліквідності [15].

Відповідно до нових вимог, основне навантаження за відрахуваннями припадає на базовий капітал першого рівня. Капітал першого рівня збільшено з 4% до 6%, а з урахуванням буферного капіталу ця норма становить 8,5%. Також запропоновано новий показник основного капіталу і скасування термінології показників додаткового капіталу і капіталу третього рівня. Водночас документ передбачає можливість створення двох буферів капіталу: консервації (conservation) та контрциклічного (countercyclical buffer range). Так з метою покриття збитків банківського сектору в перебігу

системного економічного спаду пропонується створювати буфер консервації; з метою обмеження надлишкової кредитної активності банків запроваджується контрциклічний буфер. Розмір буферів дорівнює нефіксованому проценту від величини сукупних активів, що зважені за рівнем ризику. Вказані вимоги Базелю III також є спрямованими на ліквідацію можливих недоліків регулювання, в тому числі – і оцінку ризиків «зараження», тобто ризиків, що виникають у випадку, коли несприятливі процеси в одній країні обумовлюють падіння рейтингу чи кредитного стиснення не тільки цієї країни, але й інших країн. Вимоги до буфера консервації запроваджуються поетапно з 2014 року. Водночас банки мають «консервувати» 0,5–2,5% від активів, що зважені за рівнем ризику, як мінімум, у вигляді базового капіталу першого рівня [15; 16].

Отже, окрім нових вимог до структури капіталу, Базельським комітетом запроваджено вимоги до загальної структури балансу банку. Результатом внесення змін є те, що банки змушені значно «очистити» власну капітальну базу, вилучити відстрочений податок і частки участі дочірніх установ при одночасному зростанні частки звичайних акцій і нерозподіленого прибутку банку [17]. Вимоги «Базелю III» поширюються на всі банки, проте з градацією за різним ступенем впливу, залежно від типу та розміру банку та мають обов'язковий характер, на відміну від попередніх, що мали більше рекомендаційну форму [15].

Також поширеним підходом щодо оцінки фінансового стану комерційних банків центральними банками є практика застосування систем рейтингової оцінки, зокрема системи CAMELS.

Варто зазначити, що популярності в багатьох країнах система CAMELS набула, зважаючи на ряд переваг, серед яких відзначимо наступні:

- чіткість критеріїв оцінки грошово-кредитних інститутів (за більш як 20 років оціночні підходи залишилися практично незмінними);
- уніфікована основа проведення рейтингу, що передбачає застосування стандартної методики;

- простота основних понять даної системи, що забезпечило можливість застосування даної системи органами нагляду України та Російської Федерації;

- охоплення найсуттєвіших аспектів діяльності банку та його фінансової стійкості, що забезпечує можливість отримати чітке уявлення про фінансовий стан конкретного комерційного банку;

- гнучкість даної системи, тобто перелік компонентів оцінки не є обмеженим і може бути доповнений для достовірнішого аналізу тими, що глибше відображають специфіку відповідного банку.

Саме тому, методику CAMEL, у її варіації CAMELS використовує і НБУ – вже більше десяти років, що є позитивним, оскільки дана система побудована на оцінці базових компонентів фінансової стійкості, що, відповідно, дає змогу докладно оцінити кожний із них і, як результат, об'єктивно оцінити фінансову стійкість. Перевірку здійснюють на основі використання показників, які не поширює навіть власник банку. Великого значення надають, оцінці впливу зовнішніх факторів. Тому рейтингову оцінку за системою CAMELS здійснюють не лише на основі офіційної звітності. Особливість застосування української CAMELS – частота перевірок, ідея якої – чим надійніший банк, тим рідше його треба перевіряти. НБУ використовує CAMELS для прийняття регуляторних рішень (при рефінансуванні, видачі дозволів на відкриття філій тощо).

Зважаючи на підвищену ризиковість банківської діяльності загалом та вітчизняні умови банківського бізнесу зокрема, що значною мірою обумовлені економічною та політичною нестабільністю в країні виникає необхідність у частіших комплексних інспекціях. А фінансовий стан проблемних банків необхідно оцінювати щомісяця, що сприятиме поетапному врегулюванню кризової ситуації в банку.

В Україні рейтингові методики застосовують й інформаційно-аналітичні центри «Калина», «Банк-інформ», «Кредит-рейтинг», інші. Зокрема, рейтингова агенція «Кредит-рейтинг» успішно працює на

українському ринку та є єдиною, що володіє правом присвоєння рейтингових оцінок вітчизняним емітентам облігацій. Дана агенція надає незалежні оцінки кредитоспроможності суб'єктів запозичення з присвоєнням кредитних рейтингів за українською національною шкалою. З 2003 року рейтинги агенції почало офіційно визнавати Міністерство фінансів. Для оцінки кредитоспроможності та фінансової стійкості й присвоєння кредитних рейтингів рейтингове агентство використовує власну методологію, при цьому підходи, що застосовують для оцінки ризиків, відповідають підходам провідних рейтингових агентств світу. Аналіз усіх показників здійснюють за останні п'ять років, а також будують перспективні фінансові плани на майбутні п'ять років.

Проте, є деякі недоліки у функціонуванні даної агенції, а саме: 1) монополізм; 2) висока вартість послуг, що також залишається проявом монополізму – 54 тис. грн. за рейтинг і 40 тис. грн. на рік за підтримку присвоєної оцінки [6]. Зрозуміло, що рейтинг, який визначила одна організація, не є єдино правильним, і банки прагнуть до підтвердження рейтингу, що можуть інші рейтингові компанії.

Принципово новий підхід до рейтингової оцінки банків запропонувала група вітчизняних банківських експертів [12]. Оскільки ця методика ще не має власної назви, умовно називатимемо її вітчизняною. Згідно з нею рейтинг банку визначається з урахуванням таких показників: рівень проблемних кредитів (k7), коефіцієнт миттєвої ліквідності (k8), рівень левериджу (k9), коефіцієнт відкритої валютної позиції (k10). До складу даної рейтингової оцінки введено ще низку параметрів: проблемні кредити, загальні активи, відкриту валютну позицію банку. Але загальну кількість показників у методиці зведено до мінімуму. За цією методикою найважливішим показником визнано рівень проблемних кредитів. До проблемних кредитів автори методики пропонують відносити 100% прострочених і 45,8% пролонгованих кредитів.

Отже, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки банки відіграють вагомую роль, акумулюючи кошти населення, бізнесу та держави, використовуючи ці кошти для кредитування та інвестицій, а також забезпечуючи ведення розрахунків та здійснення платежів. Протягом останніх п'яти років у банківському секторі спостерігаються негативні тенденції, такі як: зростання обсягів проблемних кредитів, низький рівень капіталізації, значне збільшення випадків банкрутств банківських установ та зниження довіри до банківської системи.

3.2. Шляхи підвищення фінансової стійкості ПАТ «АЛЬФА-БАНК» в умовах нестабільності

Покращанню низки фінансових показників діяльності Альфа-Банку Україна сприяло завершення процесу приєднання Укрсоцбанку, яке відбулося у жовтні 2019 року.

Так, за 2019 рік загальні активи об'єднаного банку збільшились на 19% до рівня 71 590 млн грн. При цьому позитивним є збільшення в 2,5 разу високоліквідних активів, у тому числі за рахунок коштів у Національному банку України, обсяг яких станом на 1 січня 2020 року становив 2 271 млн грн.

Крім того, відбулось зростання портфеля цінних паперів у 2,4 разу до 15 521 млн грн. Варто зауважити, що портфель цінних паперів банку сформований облігаціями внутрішньої державної позики та депозитними сертифікатами Національного банку України.

Обсяг кредитного портфеля станом на 1 січня 2020 року сягнув 39 200 млн грн, приріст за рік становив 21%, або 6 800 млн грн. Портфель кредитів фізичних осіб збільшився на 58,9%, або 7 265 млн грн, до обсягу 19 597 млн грн. Обсяг кредитів юридичних осіб скоротився на 465 млн грн, або 2,3%, до 19 602 млн грн.

Відповідно до зростання активів, збільшився й обсяг пасивів, а саме:

- залучені кошти зросли на 14,8% до 63 394 млн грн, здебільшого за рахунок коштів фізичних осіб – приріст на 15,8% (на 4 747 млн грн) до 34 739 млн грн. Кошти юридичних осіб зросли на 11,5% (на 2 335 млн грн) до 22 588 млн грн;
- капітал об'єднаного банку збільшився на 64,3% (на 3 208 млн грн) до 8 196 млн грн.

Позитивний вплив на капітал мала динаміка статутного капіталу Альфа-Банку Україна, який у результаті приєднання Укрсоцбанку збільшився в 2,4 разу, з 12 180 млн грн до 28 726 млн грн.

Збільшення капіталу також мало позитивний вплив на значення економічних нормативів об'єднаного банку, зокрема:

- регулятивний капітал збільшився з 5 744 млн грн до 8 343 млн грн;
- норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) збільшився з 13,6% до 15,8% (відповідно нормативних вимог регулятора має становити не менше 10%);
- норматив достатності основного капіталу (Н3) збільшився з 8,0% до 11,23% (вимоги регулятора – не менше 7%);
- норматив максимального розміру кредитного ризику на одного позичальника зменшився з 33,5% до 14,4% (нормативне значення – не більше 25%).

У 2019 році Альфа-Банк Україна в повному обсязі виконав всі заходи, передбачені Програмою реструктуризації на 2019 рік (за результатами оцінки стійкості банків та банківської системи, здійсненої Національним банком України у 2018 році).

Значення нормативів достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) та достатності основного капіталу (Н3) станом на 1 січня 2020 становили 15,8% та 11,23% при запланованих Програмою реструктуризації на 2019 рік 14,5% та 11,0% відповідно.

Значення нормативів ліквідності Альфа-Банку Україна дотримані та становлять відповідно:

- норматив короткострокової ліквідності (Н6) – 79,3%, при встановленому не менше 60%;
- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR BB) 254,5% (нормативне значення – не менше 100%) та в іноземній валюті (LCR IB) – 285,7% (нормативне значення – не менше 100%).

Відповідно до підсумкових балансових даних станом на 1 січня 2021 року:

- прибуток банку за 2020 становив 1,21 млрд гривень,
- кредитний портфель банку збільшився на 22%,
- обсяг капіталу збільшився на 18,1%.

Загальні активи банку протягом року збільшились на 36,2%, до рівня 97,5 млрд грн.

При цьому, позитивним є збільшення на 39,5% обсягу високоліквідних активів до 7,2 млрд грн, за рахунок зростання залишків готівкових коштів на 74,7%, до 5,1 млрд грн. Залишки коштів на рахунку у Національному банку на 1 січня 2021 року становили 2,1 млрд грн.

Обсяг залишків коштів, розміщених на кореспондентських рахунках в інших банках, збільшився у 4,2 разу, до 8,3 млрд грн.

Зростання кредитного портфеля становило 22%, на 8,6 млрд грн до 47,8 млрд грн, за рахунок кредитів, наданих суб'єктам господарювання, обсяг яких зріс на 51,4%, або на 10,1 млрд грн.

Відповідно до зростання активів, збільшився й обсяг пасивів, а саме:

- зобов'язання зросли на 38,5%, до 87,8 млрд грн, здебільшого за рахунок коштів юридичних осіб, які зросли на 34,8% (на 7,9 млрд грн до 30,4 млрд грн), коштів фізичних осіб – на 19,4% (на 6,8 млрд грн до 41,5 млрд грн) та коштів Національного банку України, що сягнули 9,9 млрд грн станом на 1 січня 2021 року;
- капітал банку збільшився на 18,1%, на 1,5 млрд грн до 9,7 млрд грн. Позитивний вплив на динаміку капіталу мала прибуткова діяльність банку.

Регулятивний капітал Альфа-Банку станом на 1 січня 2021 року становив 8,8 млрд грн.

Значення нормативів капіталу Альфа-Банку Україна дотримані та становлять відповідно:

- норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) 13,95% (відповідно до нормативних вимог регулятора має становити не менше 10%);
- норматив достатності основного капіталу (Н3) становить 11,83% (нормативне значення - не менше 7%).

Значення нормативів ліквідності Альфа-Банку Україна дотримані та становлять відповідно:

- норматив короткострокової ліквідності (Н6) – 76,82%, при встановленому не менше 60%;
- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR BB) 264,95% (нормативне значення – не менше 100%) та в іноземній валюті (LCR IB) – 623,46% (нормативне значення – не менше 100%).

Значення інших економічних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції Альфа-Банку Україна станом на 1 січня 2021 року також дотримано.

В умовах нестабільного середовища вирішальними є дослідження та впровадження саме таких заходів, які б послужили досягненню мінімізації ризиків банківської установи загалом та у тому числі АТ «Альфа Банк»: банківським установам потрібно зменшувати збиткові або малоприбуткові операції; покращувати заходи щодо зростання груп активів, що приносять саме відсотковий прибуток; повна зміна на загальному рівні відсоткової ставки по всіх активних операціях банку; диверсифікація позик (зменшення ризиків); уведення певного ліміту на послуги надання позик; раціональне резервування; обов'язковий нагляд банком за ситуацією навколо справи позичальника протягом повного терміну користування позикою; автоматичне регулювання політики управління ліквідністю та прибутковістю при вирішенні конфліктів цілей. Взагалому на фінансову стійкість комерційних

банків в Україні у 2020 р. дуже вплинула пандемія COVID-19, у тому числі і на АТ «Альфа Банк».

За останні декілька років з метою впровадження європейського досвіду та наближення до стандартів управління капіталом НБУ розпочав перехід до впровадження новітніх міжнародних банківських нормативів, що відповідають положенням Базелю III та Директиви ЄС про вимоги до капіталу (CRD IV). Національний банк виокремлює причину неточного оцінювання банками величини кредитного ризику та, відповідно, розрахунку необхідного капіталу у минулому: завищена оцінка фінансової платоспроможності боржників та навмисне зволікання управління банку із переведенням активів у категорію проблемних, а кредитів – непрацюючих. Затверджене правлінням НБУ та постановою №351 «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» практично унеможливив «кредитування банками фінансово неспроможних підприємств та придбання цінних паперів неякісних емітентів, що було загальнопоширеною практикою у минулому» [19]. Банки сьогодні, під час ідентифікації рівня кредитного ризику, звертають увагу не лише на високоякісні показники скорингових економетричних моделей, а й на інші сигнали про ймовірність високого ризику, наприклад, своєчасна сплата позичальником своїх зобов'язань.

Останні роки знаменувалися запровадженням оновленого наглядового інструментарію, який ґрунтується на оцінці ризиків та якості управління ними (risk-based approach). Це означає, що відтепер процес оцінки банків є неперервним та здійснюваним одночасно за кожним банком, аналізуються тенденції в їхній діяльності, зокрема за допомогою співставлення ключових показників діяльності одного банку з показниками інших, що належать до спільної групи (з однаковим рівнем). Результатом даної оцінки є формування наглядової стратегії за банком, що враховує сукупність таких факторів, як: достатність (адекватність) його капіталу та ліквідності на покриття визначених ризиків, життєздатність банку протягом поточного року,

наявність стійкої стратегії на наступні три роки, стан корпоративного управління банку [19].

Не менш значимою подією стало запровадження нових стандартів організації системи управління ризиками шляхом затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах. Документ передбачає більшу долученість ради банку в своїй наглядовій функції до створення потужної культури управління ризиками, здійснення моніторингу відповідності профілю ризику, контролю за дотриманням загальних 7 принципів управління ризиками тощо. Положенням визначений перелік основних ризиків (кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик та комплаєнс-ризик), щодо яких банк має обов'язково здійснювати виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль та звітування. Крім того, банк має здійснювати управління іншими суттєвими ризиками, на які він наражається під час своєї діяльності [19].

Окрім того, НБУ успішно провів запровадження двох макропруденційних інструментів – обов'язкового нормативу покриття ліквідністю та коефіцієнт чистого стабільного фінансування, розробленого БКБН, котрі характеризують стійкість банку до характерних кризовим періодам короткострокових шоків ліквідності та необхідні для покриття чистого очікуваного відпливу коштів з банків упродовж тридцяти днів, зважаючи на стрес-сценарій, та забезпечення стабільного довгострокового фінансування.

Вагомим досягненням також є підвищення прозорості та розширення доступної зовнішнім користувачам інформаційної бази банків, оскільки усі учасники фінансового ринку мають більше можливостей для власної оцінки фінансового стану окремих банків. Раніше індивідуальні результати стрестестування та оцінок якості активів були доступні виключно наглядовим органам, наразі ж ця інформація перебуває у загальному доступі.

Реформування регулювання банківського сектора Національним Банком мало завершитись до 2019 року, але термін був відстрочений до 2023 року, оскільки Базельські нормативи та показники вводились частково з подальшим плавним підвищенням. Незважаючи на це, адаптація України до стандартів Базелю III вважається цілком успішною. Українська фінансова система належить до категорії банківсько-орієнтованих. Українські експерти передрікали такі ж негативні ефекти розглянутих стандартів у фінансовій та економічній сферах, як і зарубіжні. Перевагами нового режиму ряд фахівців називає зміцнення довіри зарубіжних інвесторів до українських кредитних установ як результат введення відповідної системи регулювання міжнародного зразка, зелене світло на шляху фінансової глобалізації. Однак, в підсумку, реалізація третьої, а згодом і так званої четвертої Базельських угод, може закінчитися загостренням економічних проблем як в Україні, так і в Євросоюзі.

Таким чином, правова база, яка регламентує банківський нагляд в Україні, в загальних рисах приведена до європейських норм і постійно вдосконалюється з урахуванням вимог Базельського комітету та за сприяння міжнародних фінансових організацій. Основні проблеми банківського нагляду в Україні лежать у площині недостатнього розроблення нормативних документів і практичної реалізації їх положень. Тому подальші дослідження повинні стосуватися систем діагностики та контролю фінансового стану банку, оперативного реагування на виникнення проблем у діяльності банків, контролю за наявністю та ефективністю систем управління ризиками в банках, методики обчислення та значень обов'язкових економічних нормативів, процедур нагляду на індивідуальній і консолідованій основі, заходів щодо протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, недостатності правового регулювання реорганізації та ліквідації банків, зміцнення прозорості банківської діяльності, удосконалення підходів до розкриття інформації у фінансовій звітності. Удосконаленню банківського нагляду в Україні сприятиме застосування моделі, яка передбачатиме його

здійснення Національним банком України спільно з іншими контролюючими органами. Проте, наглядові органи України мають зважено підходити до впровадження усіх міжнародних стандартів, запропонованих Базельським комітетом, оскільки не завжди стрімкі зміни, що позитивно впливають на банківський сектор розвинених країн, так само позитивно впливатимуть на банківську систему України, або інших країн з нестійкими економіками, що розвиваються. Прийняття чергових інновацій, які Базельський комітет пропонує імплементувати на заміну Базелю III, суттєво обмежать можливості банків щодо нарощування кредитування реального сектора країни, що в свою чергу спричинить сповільнення росту та зменшення сукупного попиту, в першу чергу споживчого, що в умовах несприятливих зовнішньоекономічних факторів негативно вплине на економічну динаміку в цілому.

Безперечно, інтеграція у світовий фінансовий простір необхідна, а посилення вимог до капіталу, оцінки ризиків та ліквідності здатне підвищити стресостійкість банківської системи, однак варто розуміти, що, як і будь-яка реформа, прийняття наступної редакції Базельських вимог (IV) може нести за собою й негативні наслідки, такі як: відхід з ринку дрібних банків та диспропорції у конкурентному середовищі, скорочення обсягів кредитування та зростання відсоткових ставок. Такі та інші наслідки мають бути ретельно проаналізовані, а це потребує розробки конкретного плану і запобіжних заходів підтримки, мінімізуючих негативні наслідки під час його втілення. Лише в таких умовах вдасться зміцнити фінансову систему країни й покращити позиції українського банківського сектору на світовому ринку. Відповідно до оприлюдненої Національним банком Програми дій на 2020 рік, яка є частиною глобальної середньострокової дворічної Стратегії, український центральний банк визначає наступні кроки до досягнення основних стратегічних цілей та підвищення фінансової стійкості банківської системи.

1. Посилення ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду, зокрема шляхом удосконалення аналізу банківських стратегій та побудови

життєздатних бізнес-моделей, посилення суворості сценаріїв щорічного стрестестування та підвищення контролю за операціями банків із пов'язаними особами.

2. Скорочення обсягів проблемних банківських кредитів та відновлення кредитування, шляхом розроблення чітких покрокових інструкцій до виконання, спрощення процедури стягнення застави за кредитами та заохочення розвитку вторинного ринку проблемних заборгованостей, підвищення захисту прав кредиторів на основі вдосконаленої процедури банкрутства і розширення інституту приватних виконавців, ліквідації обмежень щодо прийому землі як застави з урахуванням законодавства та формування нових інструментів розвитку кредитування, започаткування процентних свопів. Паралельно до виконання Програми дій на 2020 рік, Національний банк працює над створенням нової Стратегії з горизонтом планування до 2025 року. Центральний банк також висловив рекомендації українським банкам, які вважає найголовнішими у нинішній ситуації, а саме: активізувати роботу з непрацюючими кредитами, звертати більше уваги на оцінювання кредитного ризику за споживчими кредитами, обираючи більш консервативні підходи, уникати підвищення доларизації балансів, активно залучати та утримувати більш стійкі довгострокові ресурси задля підвищення загальної строковості їх фондування, виконувати вимоги щодо докапіталізації та реструктуризації відповідно до результатів стрестестування, дотримуватись стандартів кредитування та слідкувати за рівнем концентрації корпоративних позичальників.

Отже, у 2020 році НБУ зобов'язав банки протягом трьох кварталів поступово завершити виконання плану впровадження вимог Положення про організацію процесу управління проблемними активами, зокрема створити на постійній основі окремий структурний підрозділ, що спеціалізується на роботі з непрацюючими активами, та комітет з питань управління НПА – для тих банківських установ, що характеризуються вищим рівнем проблемних кредитів, а також сформувати стратегію та оперативний план, у які включити

цільові показники їх скорочення та окреслити період, фінансові, організаційні та технологічні заходи виконання.

Окрім того, українські банки очікують підвищення обов'язкового буферу консервації капіталу (1,25%), активізації буферу системної важливості та оновлення переліку ризиків, під які необхідно тримати капітал, тому банкам потрібно проводити збалансовану дивідендну політику, аби мати змогу виконувати посилені вимоги до капіталу. Також новою обов'язковою вимогою для системно важливих та рекомендованою для решти банків має стати розробка планів відновлення діяльності на випадок настання кризи. Подання планів необхідно виконати до 4 кварталу 2020 року.

На початку 2022 року НБУ відповідно до Базеля III планує встановити вимоги до банків щодо покриття капіталом операційних ризиків, для підготовки до переходу банки матимуть два роки, а отже перехід до нових вимог за умов поточної високої прибутковості банків протікатиме без ускладнень. За попередніми прогнозами дана група ризикових активів становитиме 19% у загальних зважених на ризик активах. Утримання капіталу під операційний ризик надалі збільшить стійкість окремих банків та системи загалом до неочікуваних кризових подій [27].

На даний момент НБУ успішно виконав план щодо «вирішення проблем минулого», як очищення банківської системи від неплатоспроможних фінансових установ та підвищення капіталізації, та перейшов до наступного етапу реформування – закладання фундаменту стійкої банківської системи та стабільного економічного розвитку, проте для його забезпечення необхідна злагоджена робота усіх учасників фінансового ринку: НБУ, банків та небанківських фінансових установ, регуляторів та державних органів влади.

Також Національний банк України оприлюднив етапи впровадження оновлених регуляторних вимог до банків на 2021–2024 роки.

Зміни ґрунтуються на міжнародних стандартах регулювання діяльності банків, визначених Базельським комітетом та директивами ЄС. Їхня мета –

підвищити фінансову стійкість як кожного окремого банку, так і банківського сектору загалом, забезпечити їхню захищеність та здатність протистояти кризовим явищам.

Зазначені вимоги сфокусовані на забезпеченні достатнього рівня капіталу та ліквідності, адже це є запорукою платоспроможності та надійності банку. Щоб гарантувати збереження коштів вкладників та інших кредиторів, регулятор має упевнитися, що всі суттєві ризики, притаманні діяльності банку, покриті капіталом. Саме капітал покликаний поглинати неочікувані збитки, на які наражається банк. У найближчі чотири роки передбачено введення наступних вимог.

У 2021 році, з 1 січня 2021 року – запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR). Це один із двох коефіцієнтів ліквідності, розроблених Базельським комітетом. На сьогодні в Україні вже запроваджено коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), що замінив національні нормативи ліквідності Н4 та Н5. Новий норматив NSFR стимулюватиме банки покладатися на стабільніші та довші за строками джерела фондування, наприклад, довгострокові депозити, зменшуючи свою залежність від короткострокового фінансування. З урахуванням результатів тестових розрахунків НБУ в листопаді визначиться з графіком поступового досягнення банками нормативу NSFR на рівні 100%.

У IV кварталі 2020 – I кварталі 2021 року – визначення строків активації буфера консервації капіталу та буфера системної важливості. Запровадження вимог щодо формування цих буферів капіталу було тимчасово зупинене в березні 2020 року через розгортання коронакризи. Це дало змогу банкам спрямувати створений запас капіталу на поглинання збитків та підтримку кредитування економіки. Як і більшість регуляторів у світі, НБУ на сьогодні ще не визначився з графіком активації цих буферів. Це питання буде предметом обговорення на засіданнях Комітету з фінансової стабільності.

У другій половині 2021 року буде відбуватися підвищення ваг ризику для незабезпечених споживчих кредитів до 150%. Це стимулюватиме банки до проведення зваженої кредитної політики та забезпечення покриття капіталом ризиків, притаманних сегменту незабезпеченого споживчого кредитування. Також це захистить сектор від накопичення системних ризиків, що сприятиме збереженню фінансової стабільності.

Початок імплементації вимог щодо запровадження процесів ICAAP/ILAAP (оцінка достатності внутрішнього капіталу та внутрішньої ліквідності) стане підсумковим кроком у введенні нових стандартів організації системи управління ризиками в банках. Банки визначатимуть потребу в капіталі та запасі ліквідності для покриття усіх суттєвих ризиків, притаманних їх діяльності на трирічному часовому горизонті. Впровадження ICAAP/ILAAP сприятиме створенню ефективних процесів планування та управління капіталом, що мають забезпечити достатність капіталу та ліквідність банків на рівні, необхідному для їх стійкості як у звичайних, так і в стресових ситуаціях.

Національний банк оцінюватиме ефективність процесів ICAAP/ILAAP у межах наглядового процесу SREP (Supervisory Review and Evaluation Process).

З 1 січня 2022 року буде відбуватися запровадження мінімальних вимог щодо покриття капіталом операційного та ринкового ризиків.

На сьогодні в межах розрахунку мінімальних вимог до капіталу банки повинні тримати капітал лише на покриття кредитного ризику і частково – ринкового ризику (у частині відкритої валютної позиції). Від початку 2022 року банки повинні будуть розраховувати достатність капіталу також і з урахуванням операційного та ринкового ризиків.

Операційний ризик відображає ймовірність збитків або недоотримання банком доходів унаслідок:

- недоліків або помилок у процесах;
- навмисних або ненавмисних дій третіх осіб;

- збоїв у роботі інформаційних систем;
- впливу зовнішніх факторів на зразок карантинних обмежень.

Ринковий ризик – це ймовірність втрат через несприятливу зміну курсів іноземних валют, процентних ставок, вартості фінансових інструментів тощо. Покриття капіталом операційного та ринкового ризиків вже понад 15 років є усталеною практикою в європейських країнах, а криза, що розгорнулася на тлі пандемії COVID-19, підтвердила необхідність запровадження таких вимог для українських банків. Національний банк вже затвердив порядок визначення банками мінімального розміру операційного ризику та врахування його під час розрахунку нормативів достатності капіталу. Результати проведених банками тестових розрахунків свідчать, що врахування операційного ризику призведе до зростання ризикозважених активів на 25%, що є співставним із даними інших країн. З огляду на незначний обсяг торгової книги банків, вимоги про покриття капіталом ринкового ризику несуттєво вплинуть на показники достатності капіталу.

Отже, із 2024 року буде приведення структури капіталу банків у відповідність до міжнародних стандартів. Будуть запроваджені: трирівнева структура капіталу (основний капітал 1 рівня, додатковий капітал 1 рівня та капітал 2 рівня), нові вимоги до складових капіталу та порядку вирахувань із капіталу, додаткові «пруденційні фільтри», спрямовані на очищення капіталу від складових, які по суті не здатні поглинати збитки та не забезпечують фінансову стійкість банку, запровадження коефіцієнту левериджу, який встановлює вимоги до достатності капіталу залежно від загального обсягу активів (без застосування коефіцієнтів ризикозваження). Він посилить вже наявні вимоги, стане завершальним етапом формування цілісної системи вимог до достатності капіталу банків та забезпечить її уніфікацію з європейськими підходами. Національний банк може підвищити індивідуальні нормативи достатності капіталу для кожного окремого банку, якщо виконання мінімальних загальних вимог до достатності капіталу не

гарантуватиме його фінансової стійкості. Індивідуальні нормативи базуватимуться на результатах наглядового процесу SREP, який, серед іншого, включатиме оцінку ефективності процесу ICAAP.

Перед запровадженням усіх перелічених вимог до капіталу Національний банк ретельно проаналізує післякризовий стан банківської системи, зокрема шляхом проведення оцінки якості активів, запланованої на першу половину 2021 року. За її результатами буде визначено готовність сектору до введення нових вимог до капіталу та встановлено відповідну тривалість перехідних періодів.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

Розглянуто економічний зміст категорії «фінансова стійкість банку» на основі праць вітчизняних та зарубіжних науковців та у результаті узагальнення наукової думки запропоновано трактування фінансової стійкості як якісної характеристики фінансового стану банку, котрий відзначається достатністю, збалансованістю, та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності і платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування.

Аналіз та оцінка фінансової стійкості комерційних банків є рушійною силою в розвитку банківської системи, а отже – всієї економіки України. Фінансово стійкими слід вважати лише банки, що відповідають характеристикам надійного та ефективно працюючого банку, причому базові показники, що характеризують стан банку, є стабільними.

Складність фінансових відносин, що існує між складовими та ланками фінансової системи, одну з яких являє банківська система, призводить до того, що фінансова стійкість банківської системи залежить від широкого спектру різноманітних факторів як внутрішньої, так і зовнішньої природи, а тому для адекватного функціонування та попередження власного дефолту, банківська система країни має бути готовою до будь-яких викликів макро- та мікроекономічного середовища. Стійкість кожної банківської установи забезпечує ефективне та стабільне функціонування всієї банківської системи. Фінансова стійкість є фундаментальним поняттям, що найбільш точно відображає проблеми та тенденції розвитку банківського сектору. В процесі дослідження проблеми забезпечення фінансової стійкості, в основному

порушуються питання аналізу та управління фінансовою стійкістю, у той час як надзвичайно важливим є визначення факторів впливу на забезпечення фінансової стійкості банків.

Управління фінансовою стійкістю комерційних банків передбачає об'єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б забезпеченню фінансової стійкості. Результат управління фінансовою стійкістю комерційного банку характеризує його надійність, стабільний розвиток та стійкість. Процес управління передбачає управління на стратегічному рівні, а також застосування певних методів, основними з яких є наступні: планування, аналіз основних елементів, оцінка та регулювання, і контроль фінансової стійкості комерційних банків.

Банки є суб'єктами господарювання, метою діяльності яких є отримання прибутку, а специфіка цієї діяльності пов'язана з постійними фінансовими ризиками, оскільки вона полягає у посередництві на фінансових ринках, де банки оперують переважно чужими грошима. Непрофесійне управління зазначеними ризиками, або несвоєчасна чи неадекватна їх оцінка може поставити під загрозу не лише втрату капіталу акціонерів та власників банку, а й цілі галузі народного господарства та заощадження населення. Це обумовлює необхідність розв'язання проблем забезпечення фінансової стійкості банків і визначення заходів щодо її подальшого зміцнення та свідчить про актуальність, теоретичне та прикладне значення дослідження.

Головним завданням для банків в сучасних ринкових умовах виступає проблема удосконалення інструментів і методів, що забезпечують їх стійкість. Розглянута система оцінки фінансової стійкості банку базується на врахуванні чинників зовнішнього і внутрішнього середовища та визначених вимог і критеріїв (капітальної бази, ліквідності, прибутковості і якості активів). Комплексне врахування конкретизованих складових внутрішньої і зовнішньої фінансової стійкості банку дозволить оцінювати її і регулювати за

допомогою коректування управлінських рішень в процесі реалізації стратегії його розвитку.

На сьогодні АТ «АЛЬФА-БАНК» є міжнародним універсальним та системним банком із розгалуженою мережею філій та відділень по всій території України, має гнучку організаційну структуру управління. Організаційно-економічна та економічно-фінансова характеристика АТ «АЛЬФА-БАНК» заснована на корпоративних принципах та повністю відповідає сучасним міжнародним стандартам.

Нормативні показники, що характеризують стан банку, є стабільними. Економічні нормативи капіталу по АТ «АЛЬФА-БАНК» за 2018-2020 рр. відповідають встановленим нормативами вимогам. Нормативи ліквідності по АТ «Альфа Банк» за 2018-2020 рр. відповідали встановленим вимогам. Показники, які характеризують фінансову стійкість по АТ «Альфа Банк» за 2018-2020 рр. відповідали нормативам, переважна їх більшість була позитивними.

Здійснивши розрахунок абсолютних показників слід зазначити, що АТ «Альфа Банк» протягом досліджуваного періоду знаходився у стійкому фінансовому стані. Про це свідчить результат діагностики типу фінансової стійкості. Так, було ідентифіковано, що впродовж 2018-2020рр. фінансовий стан оцінюється як абсолютний та протягом періоду він не змінився. В цілому, проведений аналіз часткових показників фінансової стійкості дає можливість характеризувати фінансовий стан АТ «Альфа Банк» як стійкий з позитивною тенденцією до розвитку.

Також можна виділити такі аспекти підвищення фінансової стійкості вітчизняних банків.

Зміцнення співробітництва із підприємствами, що дозволить мінімізувати вплив зовнішніх структурно-функціональних ризиків, підвищити престиж та довіру до банків. З цією метою необхідно удосконалити розрахункові технології, диверсифікацію клієнтської бази за галузевою приналежністю. Варто також розвивати банківське кредитування реального сектору економіки, у тому числі за рахунок нових платоспроможних позичальників.

Формування механізмів, які забезпечують захист банківських депозитів від інфляції та нестабільності на світовому фінансовому ринку, конкурентоспроможних депозитних продуктів, удосконалення системи платежів і грошових переказів, формування асортименту продуктового ряду пайових інвестицій, дорогоцінних металів та інших фінансових інструментів, які дозволяють банку мінімізувати строкові ризики ліквідності за пасивними операціями.

Диверсифікація кредитного портфеля за строками і галузевою приналежністю позичальників дозволяє подолати результативно-детерміновані ризики ліквідності та страхувати зовнішні структурно-функціональні ризики активних операцій; – освоєння нових інформаційних продуктів, впровадження прогресивних технологічних прийомів банківського менеджменту сприяє попередженню технічних ризиків.

Підвищення ступеня транспарентності діяльності вітчизняних банківських установ для органів нагляду, включаючи оцінку прозорості структури власності, приділяючи особливу увагу питанням достовірності обліку та звітності, у тому числі консолідованої.

Окрім цього, банки повинні розробити стратегії посткризового розвитку, передбачивши адекватні системи управління ризиками, прибутковістю, ліквідністю, капіталом. Банки повинні постійно реалізовувати заходи щодо підвищення капіталізації за рахунок коштів існуючих та нових учасників.

Комплексний підхід до врахування всіх запропонованих аспектів діяльності банківських установ дозволить ефективно попередити симптоми банківських криз і підвищити фінансову стійкість та конкурентоспроможність на ринку банківських послуг.

Для забезпечення стійкого розвитку окремого банку та банківської системи в цілому управління має важливе значення, оскільки посилення конкурентної боротьби та використання агресивної політики банків потребують нових підходів до розробки і впровадження банківських продуктів, фінансових інструментів та залучення додаткового капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білуха М.Т., Теорія фінансово – господарського контролю та аудиту. К.: Вища школа – 2004. – 356с. 68 с.
2. Фомин В.П. Формирование и анализ показателей финансового состояния организации / В.П. Фомин, Ю.А. Татаровский // Экономический анализ: теория и практика. – 2014. – № 4(355). – С. 11– 20.
3. Шелудько Н.М. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків. // Н.М. Шелудько. – К.: Ін- т економіка НАНУ, 2002. – 228 с.
4. Капанадзе Г.Д. Построение модели комплексной оценки финансовой устойчивости экономического субъекта / Г.Д. Капанадзе. – 2013. – № 18(240). – С. 143– 150.
5. Грабовецький, Б.Є. Економічний аналіз: навч. посібник / Б.Є. Грабовецький. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
6. Базилінська, О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник / О.Я. Базилінська. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
7. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П. Я. Попович. – 3– те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 630 с.
8. Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами. М.: Омега– Л; Эльга, 2011..7
9. Баканів М.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ М.І. Баканів. – К.: Кондор, 2009 .
10. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: «ХайТек Прес», 2008.
11. Старостенко, Г.Г. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 224с.

12. Финансовый менеджмент: теория и практика / Е.С. Стоянова [и др.]; 6-е изд. – М.: Перспектива, 2010. – 656 с.
13. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: Підручник. / А.М. Поддєрьогін. – К.: Основи, 2004. – 366 с.
14. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства [Текст] / Т.Д. Костенко. – К. – 2005. – 400 с.
15. Касютин А.Е. О понятиях надёжности и устойчивости коммерческого банка / А.Е. Касютин // Фундаментальные исследования. – 2005. – № 4. – С. 76–77
16. Новикова В.В. Методологические основы формирования рейтинга надёжности коммерческих банков: автореф. дис. ... к. э. н.:– 24 с.
17. Фетисов Г.Г. Устойчивость коммерческого банка и рейтинговые системы ее оценки: монография / Г.Г. Фетисов. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 168 с.
18. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія / В. В. Коваленко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с
19. Чуб О. О. Перспективи впровадження Базель III в умовах фінансової глобалізації [Текст] / О. О. Чуб // Фінансово–кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2012. – № 1(12). – С. 18–26.
20. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова. // Банки та банківські системи. – 2007. – №2. – С. 13–20
21. Матлага Л. Еволюція регулювання фінансового сектору: від "Базель II" до "Базель III" / Лілія Матлага. // Економічний аналіз. – 2013. – №12. – Ч.2.
22. Брюков, В. Г. Базель III. Новые регулятивные требования [Текст] / В. Г. Брюков // Международные банковские операции. – 2011. – № 3.
23. Сніщенко, Р. Г. Фінансова стійкість банку в сучасних умовах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca_ekon/Ekon/2009_32/25.pdf.

24. Глосарій банківської термінології Національного банку України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=124734.

25. Зозуля М.І. Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю банку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/10507>.

26. Камінський А. Аналіз систем ризик-менеджменту в банках України [Текст] / А. Камінський // Банківська справа. – 2013. – № 6. – С. 10-19.

27. Щепіна Т.Г. Моніторинг фінансової стійкості комерційних банків / Т.Г. Щепіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №5. – С. 157-159.

28. Крейнина М.Н. Финансовая устойчивость банка: оценка и принятие решений [Текст] / М.Н. Крейнина // Финансовый менеджмент. – №2. – 2011. – С. 32-36.

29. Масленченков, Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке / Ю. С. Масленченков. – М. : Перспектива, 2007. – Кн.3. – 158 с.

30. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах [Текст] : монографія. – К.: Вид-во Європ. Університету, 2013. – 300 с.

31. Пернарівський О. Ризик та ліквідність комерційного банку [текст] / О. Пернарівський // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 4. – С. 31–34.

32. Герасименко В. Управління власним капіталом банку в Україні в умовах фінансової кризи [Текст] / В. Герасименко, Р. Герасименко // Вісник НБУ. – № 10. – 2010. – С. 12-17.

33. Святко С.А. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту [Текст] / С.А. Святко, Р.І. Міллер // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 48-54.

34. Котлярова А.В. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї / А.В. Котлярова, Т.І. Кочетова // Вісник НТУ «ХП». 2015. – № 61(1170). – С. 46– 48.
35. Гиляровская Л.Т., Вехорева А.А. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого банка/ Л.Т. Гиляровская, А.А.Вехорева. – СПб: Питер, 2003. – 256 с.
36. Кремень В. Логіт– модель прогнозування ймовірності банкрутства банків В. Кремень, Т. Бочкарьова. // Вісник АПСВТ. – 2018. – №3. – С. 79–88
37. Коммерческие банки / Э. Рид, Р. Коттер, Э. Гилл и др. – М.: Прогресс, 1983. – 501 с.
38. Банківський нагляд : навч. посібник / В. І.Міщенко, А. П. Яценюк, В. В. Коваленко, О. Г. Коренева. – Київ: Знання, 2004. – 406 с.
39. Легостаєва О.О., Самохіна Т.В. Забезпечення фінансової стійкості банків в сучасних умовах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2012_2/part1/2.pdf.
40. The Global Risks Report 2019,14th Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2019>.
41. Розрахунок коефіцієнтів рентабельності [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomicheskikh-pokaznikov/338-pokaznik-rentabelnosti-vlasnogo-kapitalu>
42. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121– III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
43. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні // Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
44. Стратегія Національного банку України. Програма дій 2020 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-natsionalnogo-banku-ukrayini-programadiy-2020>

45. Показники фінансової стійкості. Вашингтон, округ Колумбія, США: Міжнародний Валютний Фонд, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/pdf/rus/guide.pdf>.

46. Мстоян К.В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1142>

47. Тарнавський М. Мінімальні вимоги до капіталу [Електронний ресурс] / М. Тарнавський // Національний банк України. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Risks_%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_VV.pdf?v=4.

48. Задерей Н. Капитальные реформы Базелю: Что означает внедрение новых стандартов банковского регулирования Базель–3 для мира и Украины [Електронний ресурс] / Н. Задерей // Экономика и финансы. – Режим доступу: <http://expert.in.ua/articles/9/0/8236>.

49. Хоружий Д. Сучасні тенденції впровадження положень Базелю III / Д. Хоружий // Вісник Національного банку України. – 2015. – №4. – С. 60–65. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2015_4_19.

50. Закон України «Про акціонерні товариства»: за станом на 17 жов. 2019 р. / Стаття 58 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ: Парлам. вид-во, 2008. – ст.384.

51. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>.

52. Аналіз платоспроможності і ліквідності / [Електронний ресурс] – Режим доступу:

https://pidruchniki.com/17910211/ekonomika/analiz_platospromozhnosti_likvidnosti.

53. Власний капітал, його функції та складові / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buklib.net/books/23257/>.

54. Горизонтальний (трендовий), вертикальний (структурний) аналіз / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1122121364762/ekonomika/gorizontalniy_trendoviy_analiz.

55. Зозуля М.І. Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю банку [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/10507>.

56. Оновлено план упровадження регуляцій для банків у 2021–2024 роках [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-plan-uprovadjennya-regulyatsiy-dlya-bankiv-u-2021-2024-rokah>.

ДОДАТКИ

АТ «АЛЬФА-БАНК»

Фінансова звітність за 2020 рік

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2020 року

У тисячах гривень	Примітки	2020 рік	2019 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	24 264 327	13 473 472
Кредити та заборгованість банків	7	200 628	548 304
Кредити та заборгованість клієнтів	8	47 838 898	39 199 834
Інвестиції в цінні папери	9	12 286 826	9 211 129
Похідні фінансові активи	32	329 058	742 349
Інвестиційна нерухомість	10	899 502	2 104 157
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		1 981	1 981
Відстрочений податковий актив	26	852 369	858 374
Основні засоби та нематеріальні активи	11	3 617 050	3 692 290
Інші активи	12	6 360 900	1 679 815
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	13	941 423	397 674
Усього активів		97 592 962	71 909 379
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти, що отримані від Національного банку України	14	9 914 846	-
Кошти банків	14	106 366	50 335
Кошти клієнтів	15	73 315 858	59 276 880
Похідні фінансові зобов'язання	32	125 466	1 285
Боргові цінні папери, емітовані банком	16	8 456	6 902
Резерви за зобов'язаннями	17	145 415	89 459
Інші зобов'язання	18	2 928 111	2 768 892
Субординований борг	19	1 413 730	1 184 309
Зобов'язання групи вибуття	13	11 743	11 904
Усього зобов'язань		87 969 991	63 389 966
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	20	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	20	2 367 572	2 367 572
Резервні та інші фонди банку	4.10	1 421 007	1 228 425
Резерви переоцінки	21	65 242	136 032
Непокритий збиток		(22 957 098)	(23 938 864)
Усього власного капіталу		9 622 971	8 519 413
Усього пасивів		97 592 962	71 909 379

Затверджено до випуску та підписано

 Михайлю В.В.

Голова Правління

 Савенко О.В.

Головний бухгалтер

23 квітня 2021 року

**Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року**

У тисячах гривень	Примітки	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи	22	8 731 766	8 252 240
Процентні витрати	22	(3 673 344)	(4 275 646)
Чистий процентний дохід	22	5 058 422	3 976 594
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	6, 7, 8	(3 163 852)	(1 288 504)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		1 894 570	2 688 090
Комісійні доходи	23	4 293 929	3 644 387
Комісійні витрати	23	(1 189 176)	(803 671)
Дохід від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		27 684	283 114
Дохід від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		13 990	1 020
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		396 983	223 014
Переоцінка похідних фінансових інструментів		(537 472)	578 438
Результат від операцій з іноземною валютою		359 585	265 686
Переоцінка іноземної валюти		844 549	(534 842)
Переоцінка об'єктів інвестиційної нерухомості	10	(29 349)	(74 898)
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова		(21 052)	(16 757)
Чисте (збільшення)/зменшення резерву під знецінення інших фінансових активів	12	18 151	(7 163)
Чисте збільшення резервів під знецінення боргових цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	(10 751)	(29 672)
Чисте збільшення резервів за зобов'язаннями	17	(54 981)	(30 984)
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	8	(133 224)	(157 452)
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових активів		17 208	245
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань		5 381	2 856
Витрати від зменшення корисності активів на продаж	13	(20 644)	(60 456)
Чистий прибуток/(збиток) від вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу		83 240	(23 290)
Інші операційні доходи та витрати	24	558 424	730 380
Адміністративні витрати	25	(5 340 302)	(4 900 126)
Прибуток до оподаткування		1 176 743	1 777 919
Податок на прибуток	26	(21 958)	147 901
Прибуток за рік		1 154 785	1 925 820
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка інструментів капіталу, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	-	638
Переоцінка основних засобів	21	-	2 309
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	21	3 353	69
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	(66 561)	77 925
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	21	11 981	(13 492)
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		(51 227)	67 449
Усього сукупного доходу за рік		1 103 558	1 993 269
Прибуток на акцію (гривень)	27	0.004	0.014

Затверджено до випуску та підписано

Михайлю В.В.
Голова Правління

Савенко О.В.
Головний бухгалтер

23 квітня 2021 року

**Звіт про зміни у власному капіталі (Звіт про власний капітал)
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року**

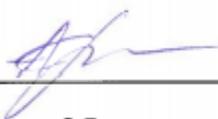
<i>У тисячах гривень</i>	Статутний капітал	Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами (примітка 20)	Резервні та інші фонди банку (примітка 4.10)	Резерви переоцінки (примітка 21)	Непокритий збиток	Усього власного капіталу
Залишок на 31 грудня 2018 року	12 179 756	739 630	353 769	11 272	(8 243 339)	5 041 088
Прибуток за рік	-	-	-	-	1 925 820	1 925 820
Інші сукупні прибутки	-	-	-	67 449	-	67 449
Усього сукупного доходу	-	-	-	67 449	1 925 820	1 993 269
Рух резервів переоцінки в зв'язку з вибуттям будівель, визнаний в капіталі (примітка 21)	-	-	-	(2 696)	2 696	-
Зміни від об'єднання банків (примітка 4.14)	16 546 492	1 628 083	2 332 221	60 007	(19 081 606)	1 485 197
Погашення збитку за рахунок резервних фондів та інших резервів (примітка 4.14)	-	-	(1 588 591)	-	1 588 591	-
Витрати на реєстрацію статутного капіталу	-	(141)	-	-	-	(141)
Відрахування до резервного фонду	-	-	131 026	-	(131 026)	-
Залишок на 31 грудня 2019 року	28 726 248	2 367 572	1 228 425	136 032	(23 938 864)	8 519 413
Прибуток за рік	-	-	-	-	1 154 785	1 154 785
Інші сукупні прибутки	-	-	-	(51 227)	-	(51 227)
Усього сукупного доходу	-	-	-	(51 227)	1 154 785	1 103 558
Відрахування до резервного фонду	-	-	192 582	-	(192 582)	-
Рух резервів переоцінки в зв'язку з вибуттям будівель, визнаний в капіталі (примітка 21)	-	-	-	(19 563)	19 563	-
Залишок на 31 грудня 2020 року	28 726 248	2 367 572	1 421 007	65 242	(22 957 098)	9 622 971

Затверджено до випуску та підписано

_____
Михайлю В.В.
 Голова Правління

_____
Савенко О.В.
 Головний бухгалтер

23 квітня 2021 року

**Звіт про рух грошових коштів за прямим методом
за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року**

У тисячах гривень	Примітки	2020 рік	2019 рік (перераховано)
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Процентні доходи, що отримані		8 497 181	8 964 192
Процентні витрати, що сплачені		(3 940 649)	(4 066 019)
Комісійні доходи, що отримані		4 327 259	3 733 295
Комісійні витрати, що сплачені		(1 189 090)	(803 956)
Результат від операцій за наданими кредитами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибутки/збитки		9 059	2 744
Реалізований результат операцій з похідними фінансовими інструментами		396 983	223 014
Результат операцій з іноземною валютою		359 585	265 686
Інші отримані операційні доходи		1 016 466	1 140 929
Виплати на утримання персоналу, сплачені		(2 967 914)	(2 730 526)
Адміністративні та інші операційні витрати, сплачені		(2 004 516)	(1 856 203)
Податок на прибуток, сплачений	26	(619)	(858)
Грошові кошти отримані від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях		4 503 745	4 872 298
ЗМІНИ В ОПЕРАЦІЙНИХ АКТИВАХ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ			
Кредити та заборгованість банків		617 183	719 376
Кредити та заборгованість клієнтів		(8 485 129)	(5 776 216)
Інші активи		(4 372 570)	(461 798)
Кошти, отримані від Національного банку України		9 915 000	-
Кошти банків		42 586	35 533
Кошти клієнтів		8 702 324	9 927 821
Боргові цінні папери, емітовані банком		1 565	(38 955)
Резерви за зобов'язаннями		(55)	(238)
Інші зобов'язання		(74 990)	617 024
Грошові кошти, що отримані від операційної діяльності		10 849 659	9 894 845
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Придбання інвестиційної нерухомості		(5 609)	(940 171)
Продаж інвестиційної нерухомості		310 008	116 236
Інвестиції в цінні папери		(1 473 995)	(5 602 847)
Дивіденди отримані		656	-
Чисті зміни в основних засобах та нематеріальних активах		(626 924)	(771 565)
Чисті зміни в довгострокових активах призначених для продажу, та активах групи вибуття		448 539	536 457
Зобов'язання групи вибуття		(161)	-
Грошові кошти, що використані в інвестиційній діяльності		(1 347 486)	(6 661 890)
ГРОШОВІ КОШТИ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ			
Витрати на реєстрацію власних акцій		-	(141)
Грошові кошти, що (використані)/ отримані від фінансової діяльності		-	(141)
Вплив змін офіційного курсу Національного банку України на грошові кошти		1 303 087	(384 725)
Об'єднання компаній		-	920 203
Чисті зміни грошових коштів		10 805 260	3 768 292
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року	6	13 462 344	9 694 052
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	6	24 267 604	13 462 344

Затверджено до випуску та підписано

Михайлю В.В.

Савченко О.В.

**Отчет о финансовом положении (Баланс)
на 31 декабря 2019 года**

<i>В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)</i>	Примечания	2019 год	2018 год (пересчитано)
АКТИВЫ			
Денежные средства и их эквиваленты	6	13 473 472	9 695 179
Кредиты и задолженность банков	7	548 304	8 999 808
Кредиты и задолженность клиентов	8	39 199 834	32 458 158
Инвестиции в ценные бумаги	9	9 211 129	4 271 878
Производные финансовые активы	32	742 349	166 832
Инвестиционная недвижимость	10	2 104 157	1 976 750
Дебиторская задолженность по текущему налогу на прибыль		1 981	62
Отложенный налоговый актив	26	858 374	725 142
Основные средства и нематериальные активы	11	3 692 290	1 099 721
Прочие активы	12	1 679 815	1 016 178
Необоротные активы, предназначенные для продажи, и активы группы выбытия	13	397 674	334 424
Всего активов		71 909 379	60 744 132
ОБЯЗАТЕЛЬСТВА			
Средства банков	14	50 335	35 589
Средства клиентов	15	59 276 880	52 488 347
Производные финансовые обязательства	32	1 285	4 205
Долговые ценные бумаги, эмитированные банком	16	6 902	44 937
Резервы по обязательствам	17	89 459	49 499
Прочие обязательства	18	2 768 892	1 696 056
Субординированный долг	19	1 184 309	1 384 411
Обязательства группы выбытия	13	11 904	-
Всего обязательств		63 389 966	55 703 044
СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ			
Уставный капитал	20	28 726 248	12 179 756
Эмиссионный доход и прочий доход от операций с акционерами	20	2 367 572	739 630
Резервные и прочие фонды банка		1 228 425	353 769
Резервы переоценки	21	136 032	11 272
Непокрытый убыток		(23 938 864)	(8 243 339)
Всего собственного капитала		8 519 413	5 041 088
Всего пассивов		71 909 379	60 744 132

Утверждено к выпуску и подписано

Михайле В.В.

Председатель Правления

Савенко А.В.

Главный бухгалтер

24 апреля 2020 года

**Отчет о прибылях и убытках и прочем совокупном доходе (Отчет о финансовых результатах)
за год, закончившийся 31 декабря 2019 года**

<i>В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)</i>	Примечания	2019 год	2018 год (пересчитано)
Процентные доходы	22	8 252 240	6 659 549
Процентные расходы	22	(4 275 646)	(3 088 369)
Чистый процентный доход	22	3 976 594	3 571 180
Чистое увеличение резерва под обесценение процентных финансовых активов	6, 7, 8	(1 288 504)	(1 940 685)
Чистые процентные доходы за вычетом резервов под обесценение процентных финансовых активов		2 688 090	1 630 495
Комиссионные доходы	23	3 644 387	2 669 877
Комиссионные расходы	23	(803 671)	(415 670)
Результат от операций с финансовыми инструментами, которые учитываются по справедливой стоимости через прибыль или убыток		283 114	36 752
Результат от переклассификации переоценки долговых финансовых инструментов, которые учитываются по справедливой стоимости через прочий совокупный доход		1 020	-
Результат от операций с производными финансовыми инструментами		212 917	198 548
Результат от переоценки производных финансовых инструментов		588 535	204 053
Результат от операций с иностранной валютой		265 686	149 854
Результат от переоценки иностранной валюты		(534 842)	(170 366)
Результат от переоценки объектов инвестиционной недвижимости	10	(74 898)	129 822
Расходы, возникающие во время первоначального признания финансовых активов по процентной ставке ниже рыночной		(16 757)	(2 876)
Чистое увеличение резервов под обесценение прочих активов	12	(7 163)	(6 257)
Чистое увеличение резервов под обесценение долговых ценных бумаг, которые учитываются по справедливой стоимости через прочий совокупный доход	9	(29 672)	-
Чистое увеличение резервов по обязательствам	17	(30 984)	(10 252)
Чистый убыток от модификации финансовых активов	8	(157 452)	(77 680)
Чистая прибыль от прекращения признания финансовых активов		245	180
Чистая прибыль от прекращения признания финансовых обязательств		2 856	4 800
Чистый убыток от выбытия необоротных активов, предназначенных для продажи		(23 290)	-
Расходы от уменьшения полезности необоротных активов, предназначенных для продажи	13	(60 456)	-
Прочие операционные доходы и расходы	24	730 380	698 362
Административные расходы	25	(4 900 126)	(3 372 218)
Прибыль до налогообложения		1 777 919	1 667 424
Расходы по налогу на прибыль	26	147 901	(357 164)
Прибыль за год		1 925 820	1 310 260
ПРОЧИЙ СОВОКУПНЫЙ ДОХОД			
ПРОЧИЙ СОВОКУПНЫЙ ДОХОД, КОТОРЫЙ НЕ БУДЕТ РЕКЛАССИФИЦИРОВАН В ПРИБЫЛЬ/(УБЫТОК)			
Переоценка инструментов капитала, которые учитываются по справедливой стоимости через прочий совокупный доход	21	638	-
Переоценка основных средств	21	2 309	498
Налог на прибыль, связанный с прочим совокупным доходом, который не будет реклассифицирован в прибыль/(убыток)	21	69	39 023
ПРОЧИЙ СОВОКУПНЫЙ ДОХОД, КОТОРЫЙ БУДЕТ РЕКЛАССИФИЦИРОВАН В ПРИБЫЛЬ/(УБЫТОК)			
Переоценка ценных бумаг, которые учитываются по справедливой стоимости через прочий совокупный доход	21	77 925	(1 635)
Налог на прибыль, связанный с прочим совокупным доходом, который будет реклассифицирован в прибыль/(убыток)	21	(13 492)	-
Всего прочий совокупный доход после налогообложения за год		67 449	37 886
Всего совокупный доход за год		1 993 269	1 348 146
Прибыль на акцию (гривен)	27	0.01	0.01

Утверждено к выпуску и подписано

Михайле В.В.

Председатель Правления

24 апреля 2020 года

Савеню А.В.

Главный бухгалтер

Отчет об изменениях в собственном капитале (Отчет о собственном капитале)
за год, закончившийся 31 декабря 2019 года

В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)	Уставный капитал	Эмиссионный доход и прочий доход по операциям с акционерами (примечание 20)	Резервные и прочие фонды банка (примечание 4.9)	Резервы переоценки (примечание 21)	Непокрытый убыток	Всего собственного капитала
Остаток на 31 декабря 2017 года	12 179 756	739 630	294 048	335 144	(9 627 839)	3 920 739
Применение МСФО 9	-	-	-	-	(227 797)	(227 797)
Пересчитано остаток на 31 декабря 2017 года	12 179 756	739 630	294 048	335 144	(9 855 636)	3 692 942
Прибыль за год	-	-	-	-	1 310 260	1 310 260
Прочий совокупный доход (пересчитано)	-	-	-	37 886	-	37 886
Всего совокупный доход (пересчитано)	-	-	-	37 886	1 310 260	1 348 146
Движение резервов переоценки в связи с выбытием зданий, признанный в капитале (примечание 21)	-	-	-	(361 758)	361 758	-
Отчисления в резервный фонд	-	-	59 721	-	(59 721)	-
Остаток на 31 декабря 2018 года	12 179 756	739 630	353 769	11 272	(8 243 339)	5 041 088
Прибыль за год	-	-	-	-	1 925 820	1 925 820
Прочий совокупный доход	-	-	-	67 449	-	67 449
Всего совокупный доход	-	-	-	67 449	1 925 820	1 993 269
Движение резервов переоценки в связи с выбытием зданий, признанный в капитале (примечание 21)	-	-	-	(2 696)	2 696	-
Изменения от объединения банков (примечание 4.14)	16 546 492	1 628 083	2 332 221	60 007	(19 081 606)	1 485 197
Погашение убытка за счет резервных фондов и прочих резервов (примечание 4.14)	-	-	(1 588 591)	-	1 588 591	-
Расходы на регистрацию уставного капитала	-	(141)	-	-	-	(141)
Отчисления в резервный фонд	-	-	131 026	-	(131 026)	-
Остаток на 31 декабря 2019 года	28 726 248	2 367 572	1 228 425	136 032	(23 938 864)	8 519 413

Утверждено к выпуску и подписано

Михайле В.В.

Председатель Правления

24 апреля 2020 года

Савенко А.В.

Главный бухгалтер

Отчет о движении денежных средств (прямым методом)
за год, закончившийся 31 декабря 2019 года

В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)	Примечания	2019 год	2018 год
ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА ОТ ОПЕРАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ			
Процентные доходы, полученные		8 964 192	6 518 831
Процентные расходы, уплаченные		(4 066 019)	(2 985 995)
Комиссионные доходы, полученные		3 733 295	2 548 131
Комиссионные расходы, уплаченные		(803 956)	(416 370)
Результат от операций по предоставленным кредитам, которые учитываются по справедливой стоимости через прибыль или убыток		2 744	-
Результат от переклассификации переоценки долговых финансовых инструментов, которые учитываются по справедливой стоимости через прочий совокупный доход		1 020	-
Реализованный результат от операций с ценными бумагами, которые учитываются по справедливой стоимости через прибыль или убыток		280 433	12 930
Реализованный результат от операций с производными финансовыми инструментами		223 014	214 382
Результат операций с иностранной валютой		265 686	149 854
Прочие полученные операционные доходы		1 140 929	892 851
Выплаты на содержание персонала, уплаченные		(2 730 526)	(1 795 310)
Административные и прочие операционные выплаты, уплаченные		(1 856 203)	(1 550 548)
Налог на прибыль, уплаченный	26	(858)	(715)
Денежные средства, полученные от операционной деятельности до изменений в операционных активах и обязательствах		5 153 751	3 588 041
ИЗМЕНЕНИЯ В ОПЕРАЦИОННЫХ АКТИВАХ И ОБЯЗАТЕЛЬСТВАХ			
Кредиты и задолженность банков		719 376	(5 684 518)
Кредиты и задолженность клиентов		(5 776 216)	(6 483 002)
Инвестиции в ценные бумаги		(5 884 309)	(245 397)
Прочие активы		(461 798)	204 139
Средства, полученные от Национального банка Украины		-	(625 000)
Средства банков		35 533	(652 361)
Средства клиентов		9 927 821	10 933 851
Долговые ценные бумаги, змитированные банком		(38 955)	(11 746)
Резервы по обязательствам		(238)	-
Прочие обязательства		617 024	283 895
Денежные средства, полученные от операционной деятельности		4 291 989	1 307 902
ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА ОТ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ			
Приобретение инвестиционной недвижимости		(940 171)	(169 280)
Продажа инвестиционной недвижимости		116 245	966 374
Чистые изменения в основных средствах и нематериальных активах		(771 565)	(480 819)
Приобретение долгосрочных активов, предназначенных для продажи, и активы группы выбытия		-	(276)
Поступления от выбытия (продажи, реализации) долгосрочных активов, предназначенных для продажи, и активы группы выбытия		536 457	909
Денежные средства, использованные в инвестиционной деятельности		(1 059 034)	316 908
ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА ОТ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ			
Расходы на регистрацию собственных акций		(141)	-
Денежные средства, (использованные) полученные от финансовой деятельности		(141)	-
Влияние изменений официального курса Национального банка Украины на денежные средства		(384 725)	(287 709)
Объединение компаний		920 203	-
Чистые изменения денежных средств		3 768 292	1 337 101
Денежные средства и их эквиваленты на начало года	6	9 694 052	8 356 951
Денежные средства и их эквиваленты на конец года	6	13 462 344	9 694 052

Утверждено к выпуску и подписано

Михайле В.В.

Председатель Правления

24 апреля 2020 года

Савенко А.В.

Главный бухгалтер

**Отчет о финансовом состоянии (Баланс)
на 31 декабря 2018 года**

<i>В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)</i>	Примечания	2018 год	2017 год (пересчитано)
АКТИВЫ			
Денежные средства и их эквиваленты	6	9 695 179	8 360 068
Кредиты и задолженность банков	7	8 999 808	3 272 973
Кредиты и задолженность клиентов	8	32 458 158	28 052 410
Инвестиции в ценные бумаги	9	4 271 878	4 103 469
Инвестиционная недвижимость	10	1 976 750	2 424 823
Дебиторская задолженность по текущему налогу на прибыль		62	62
Отсроченный налоговый актив	26	725 142	1 042 568
Основные средства и нематериальные активы	11	1 099 721	1 258 122
Прочие активы	12	726 080	768 992
Внеоборотные активы, предназначенные для продажи	13	334 424	878
Всего активов		60 287 202	49 284 365
ОБЯЗАТЕЛЬСТВА			
Средства банков	14	35 589	1 286 944
Средства клиентов	15	52 488 347	41 900 685
Долговые ценные бумаги, эмитированные банком	16	44 937	62 250
Резервы по обязательствам	17	49 499	39 309
Прочие обязательства	18	1 243 331	898 876
Субординированный долг	19	1 384 411	1 403 359
Всего обязательств		55 246 114	45 591 423
СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ			
Уставный капитал	20	12 179 756	12 179 756
Эмиссионный доход и прочий доход от операций с акционерами	20	739 630	739 630
Резервные и прочие фонды банка		353 769	294 048
Резервы переоценки	21	11 272	335 144
Непокрытый убыток		(8 243 339)	(9 855 636)
Всего собственного капитала		5 041 088	3 692 942
Всего пассивов		60 287 202	49 284 365

Утверждено к выпуску и подписано

22 апреля 2019 года

Председатель Правления

Михайле В.В.

Главный бухгалтер

Головкова С.Г.

Отчет о прибылях и убытках и прочем совокупном доходе (Отчет о финансовых результатах)
за год, закончившийся 31 декабря 2018 года

<i>В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)</i>	Примечания	2018 год	2017 год (пересчитано)
Процентные доходы	22	6 866 469	5 486 468
Процентные расходы	22	(3 088 369)	(2 701 006)
Чистый процентный доход	22	3 778 100	2 785 462
Чистое увеличение резерва под обесценение процентных финансовых активов	6, 7, 8	(2 147 605)	(2 122 207)
Чистые процентные доходы за вычетом резервов под обесценение процентных финансовых активов		1 630 495	663 255
Комиссионные доходы	23	2 669 877	1 685 485
Комиссионные расходы	23	(415 670)	(309 543)
Результат от операций с ценными бумагами, которые учитываются по справедливой стоимости через прибыль или убыток		36 752	62 560
Результат от операций с производными финансовыми инструментами		198 548	(176 940)
Результат от переоценки производных финансовых инструментов		204 053	(6 528)
Переоценка, реклассифицированная в реализованные доходы от финансовых инструментов, которые учитываются по справедливой стоимости через прочий совокупный доход	21	-	(14)
Результат от операций с иностранной валютой		149 854	176 468
Результат от переоценки иностранной валюты		(170 366)	56 750
Результат от переоценки объектов инвестиционной недвижимости	10	129 822	63 493
Расходы, возникающие во время первоначального признания финансовых активов по процентной ставке ниже рыночной		(2 876)	16 037
Чистое увеличение резервов под обесценение прочих активов	12	(6 257)	(1 798)
Чистое увеличение резервов по обязательствам	17	(10 252)	-
Чистый убыток от модификации финансовых активов	8	(77 680)	-
Чистая прибыль от прекращения признания финансовых активов		180	-
Чистая прибыль от прекращения признания финансовых обязательств		4 800	6 469
Прочие операционные доходы и расходы	24	698 362	1 180 402
Административные расходы	25	(3 372 218)	(2 682 900)
Прибыль до налогообложения		1 667 424	733 196
Расходы по налогу на прибыль	26	(357 164)	(135 980)
Прибыль за год		1 310 260	597 216
ПРОЧИЙ СОВОКУПНЫЙ ДОХОД			
ПРОЧИЙ СОВОКУПНЫЙ ДОХОД, КОТОРЫЙ НЕ БУДЕТ РЕКЛАССИФИЦИРОВАН В ПРИБЫЛЬ/(УБЫТОК)			
Переоценка основных средств	21	(361 260)	15 340
Налог на прибыль, связанный с прочим совокупным доходом, который не будет реклассифицирован в прибыль/(убыток)	21	39 023	(2 761)
ПРОЧИЙ СОВОКУПНЫЙ ДОХОД, КОТОРЫЙ БУДЕТ РЕКЛАССИФИЦИРОВАН В ПРИБЫЛЬ/(УБЫТОК)			
Переоценка ценных бумаг, которые учитываются по справедливой стоимости через прочий совокупный доход	21	(1 635)	(484)
Всего прочий совокупный доход после налогообложения за год	21	(323 872)	12 095
Всего совокупный доход за год		986 388	609 311
Прибыль на акцию (гривен)	27	0.01	0.01

Утверждено к выпуску и подписано

22 апреля 2019 года

Председатель Правления

Михайде В.В.

Главный бухгалтер

Головкова С.Г.

Отчет об изменениях в собственном капитале (Отчет о собственном капитале)
за год, закончившийся 31 декабря 2018 года

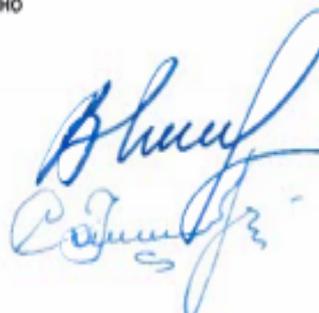
В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)	Уставный капитал	Незарегистриро ванные взносы в капитал (примечание 20)	Эмиссионный доход и прочий доход по операциям с акционерами (примечание 20)	Резервные и прочие фонды банка	Резервы переоценки (примечание 21)	Непокрытый убыток	Всего собственного капитала
Остаток на 31 декабря 2016 года	7 515 616	4 664 140	739 926	294 048	323 049	(10 225 055)	3 311 724
Прибыль за год	-	-	-	-	-	597 216	597 216
Прочий совокупный доход	-	-	-	-	12 095	-	12 095
Всего совокупный доход	-	-	-	-	12 095	597 216	609 311
Регистрация уставного капитала	4 664 140	(4 664 140)	-	-	-	-	-
Расходы на регистрацию уставного капитала	-	-	(296)	-	-	-	(296)
Остаток на 31 декабря 2017 года	12 179 756	-	739 630	294 048	335 144	(9 627 839)	3 920 739
Применение МСФО 9	-	-	-	-	-	(227 797)	(227 797)
Пересчитано остаток на 31 декабря 2017 года	12 179 756	-	739 630	294 048	335 144	(9 855 636)	3 692 942
Прибыль за год	-	-	-	-	-	1 310 260	1 310 260
Прочий совокупный доход	-	-	-	-	(323 872)	-	(323 872)
Движение резервов переоценки в связи с выбытием зданий	-	-	-	-	-	361 758	361 758
Всего совокупный доход	-	-	-	-	(323 872)	1 672 018	1 348 146
Отчисления в резервный фонд	-	-	-	59 721	-	(59 721)	-
Остаток на 31 декабря 2018 года	12 179 756	-	739 630	353 769	11 272	(8 243 339)	5 041 088

Утверждено к выпуску и подписано

22 апреля 2019 года

Председатель Правления

Главный бухгалтер

Михайле В.В.

Головкова С.Г.

**Отчет о движении денежных средств (прямым методом)
за год, закончившийся 31 декабря 2018 года**

<i>В тысячах гривен (перевод с украинского оригинала)</i>	Примечания	2018 год	2017 год
ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА ОТ ОПЕРАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ			
Процентные доходы, полученные		6 518 831	5 132 999
Процентные расходы, уплаченные		(2 985 995)	(2 691 616)
Комиссионные доходы, полученные		2 548 131	1 674 290
Комиссионные расходы, уплаченные		(416 370)	(308 938)
Реализованный результат от операций с ценными бумагами, которые учитываются по справедливой стоимости через прибыль или убыток		12 930	41 128
Реализованный результат от операций с производными финансовыми инструментами		214 382	(167 966)
Результат операций с иностранной валютой		149 854	176 468
Прочие полученные операционные доходы		892 851	565 931
Выплаты на содержание персонала		(1 795 310)	(1 323 107)
Административные и прочие операционные выплаты		(1 550 548)	(1 359 650)
Налог на прибыль, уплаченный	26	(715)	(1 022)
Денежные средства, полученные от операционной деятельности до изменений в операционных активах и обязательствах		3 588 041	1 738 517
ИЗМЕНЕНИЯ В ОПЕРАЦИОННЫХ АКТИВАХ И ОБЯЗАТЕЛЬСТВАХ			
Ценные бумаги, которые учитываются по справедливой стоимости через прибыль или убыток		(245 397)	(1 061 265)
Кредиты и задолженность банков		(5 684 518)	(2 992 593)
Кредиты и задолженность клиентов		(6 483 002)	(4 862 007)
Прочие активы		204 139	513 287
Средства, полученные от Национального банка Украины		(625 000)	625 000
Средства банков		(652 361)	(1 141 338)
Средства клиентов		10 933 851	9 242 824
Долговые ценные бумаги, эмитированные банком		(11 746)	100
Прочие привлеченные средства		-	(518 571)
Прочие обязательства		283 895	206 336
Денежные средства, полученные от операционной деятельности		1 307 902	1 750 290
ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА ОТ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ			
Приобретение инвестиционной недвижимости		(169 280)	(17 148)
Продажа инвестиционной недвижимости		966 374	94 253
Чистые изменения в основных средствах и нематериальных активах		(480 819)	(587 187)
Приобретение долгосрочных активов, предназначенных для продажи		(276)	(98 497)
Поступления от выбытия (продажи, реализации) долгосрочных активов, предназначенных для продажи		909	430 069
Денежные средства, использованные в инвестиционной деятельности		316 908	(178 510)
ДЕНЕЖНЫЕ СРЕДСТВА ОТ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ			
Расходы на регистрацию собственных акций		-	(296)
Денежные средства, (использованные)/ полученные от финансовой деятельности		-	(296)
Влияние изменений официального курса Национального банка Украины на денежные средства		(287 709)	406 450
Чистые изменения денежных средств		1 337 101	1 977 934
Денежные средства и их эквиваленты на начало года (пересчитано)	6	8 356 951	6 379 017
Денежные средства и их эквиваленты на конец года	6	9 694 052	8 356 951

Утверждено к выпуску и подписано

22 апреля 2019 года

Председатель Правления

Михайле В.В.

Главный бухгалтер

Головкова С.Г.